

POREZNA POLITIKA I NERAVNOMJERNOST TRŽIŠNE RASPODJELE DOHOTKA

Žižić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:665008>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

POREZNA POLITIKA I NERAVNOMJERNOST
TRŽIŠNE RASPODJELE DOHOTKA

Mentor:

prof. dr. sc. Nikša Nikolić

Student:

Kristina Žižić

Split, kolovoz, 2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Definicija problema	3
1.2. Ciljevi rada.....	3
1.3. Metode rada	3
1.4. Struktura rada	4
2. NERAVNOMJERNOST RŽIŠNE RASPODJELE DOHOTKA- TEORIJSKI ASPEKTI	5
2.1. Tržišna neučinkovitost u raspodjeli dohotka	5
2.2. Metodologija mjerenja raspodjele dohotka	8
2.2.1. Kvantilni omjer	8
2.2.2. Lorenzova krivulja	9
2.2.3. Gini koeficijent.....	10
3. NERAVNOMJERNOST RASPODJELE DOHOTKA U RH	12
4. POREZNA POLITIKA I NERAVNOMJERNOST TRŽIŠNE RASPODJELE DOHOTKA.....	22
5. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	37
POPIS GRAFIKONA, TABLICA I SLIKA	39
PRILOZI	40
SAŽETAK	41
SUMMARY	41

1. UVOD

1.1. Definicija problema

U suvremenim razvijenim zemljama ljudi su izjednačeni u svojim političkim, ljudskim i ostalim pravima, ali u području ekonomije vrlo su velike razlike između pojedinih društvenih skupina. Pod pojmom ekonomskih razlika podrazumijeva se nejednaka disperzija (moći) dohotka, koja se najbolje može uočiti u činjenici da više ljudi može obavljati isti posao i za to biti različito plaćeni kao i da različiti poslovi više ljudi mogu biti različito vrednovani. Razlike između dohodaka stanovnika jedne države, ali i stanovnika različitih država jednim dijelom rezultat su neravnomjerne tržišne raspodjele dohotka. U ovom radu razmatrat će se utjecaj porezne politike na neravnomjernu tržišnu raspodjelu dohotka. Jedna od funkcija porezne politike kao dijela fiskalne politike je (re)distribucija dohotka, tj. mijenjanje raspodjele koja se ostvaruje na tržištu kako bi se zadovoljili socijalni i politički kriteriji.¹ Fiskalnoj, odnosno poreznoj politici na raspolaganju stoje različiti elementi, pitanje je koji od njih su ključni za redistribuciju dohotka i ostvarivanje veće pravednosti.

1.2. Ciljevi rada

Cilj ovog rada je ukazati na neravnomjernost raspodjele dohotka na primjeru RH koja se ogleda u različitim indeksima nejednakosti koji će se koristiti u ovom istraživanju. Porezna politika prema teorijskim postavkama jedan je od ključnih instrumenata koji mogu djelovati na redistribuciju dohotka. Nastojat će se pokazat moć fiskalne, odnosno porezne politike na korekciju na dohotka, odnosno pokazati dohotke određenih skupina stanovništva prije i nakon djelovanja države. Ukazat će se na značajnost progresivnog poreza na dohodak i njegovih elemenata koji u okviru porezne politike imaju značajnu ulogu u ispravljanju tržišnih neefikasnosti. Također će se istaknuti da kao i svaka druga politika porezna politika ima svoja ograničenja koja se ogledaju u „trade offu“ između preraspodjele dohotka („pravednosti“) s jedne strane i cijene koju za tu istu preraspodjelu treba platiti tj. efikasnosti s druge strane.

1.3. Metode rada

Metode koje će se koristiti u ovom radu i koje ujedno pružaju osnovu za konačni zaključak su: sinteza, analiza, indukcija, dedukcija, statistička i ekonometrijska metoda te opisna metoda.

¹ Kusanović, T. (2015./2016.) : Uvodne vježbe, nastavni materijal akad. god. 2015./2016., Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, dostupno na: <https://www.efst.hr/interno/autorizacija.php>

1.4. Struktura (sadržaj) rada

Ovaj rad bit će osim uvoda i zaključka prezentiran u tri različita poglavlja. U drugom poglavlju definirat će se pojam i funkcija tržišta, istaknut će se način i važnost tržišne u raspodjele dohotka te prikazati neučinkovitost, odnosno neefikasnost tržišta. U istom poglavlju objasnit će se osnovne mjere nejednakosti tržišne raspodjele dohotka koje će se koristiti u daljnjoj analizi. U trećem poglavlju bit će prezentirane prethodno objašnjene mjere nejednakosti raspodjele dohotka u Hrvatskoj u periodu od 2001. do 2015. godine. Također u istom poglavlju dat će se usporedna analiza Hrvatskih mjera nejednakosti s prosjekom za EU(27). U četvrtom poglavlju pojasnit će se uloga države u ispravljanju tržišnih neefikasnosti. Definirat će se porezna politika te prikazat utjecaj iste na ispravljanje tržišnih neučinkovitosti, odnosno tržišne raspodjele dohotka. Istaknut će se uloga pojedinih oblika fiskalne, odnosno porezne politike na redistribuciju dohotka. Pojasnit će se koje su karakteristike pojedinih poreznih oblika poželjne za ispravljanje nejednakosti i izložiti stavove nekih autora o daljnjem smanjenju nejednakosti. Na kraju istog poglavlja pojasnit će se pojam Okunovog „šupljeg vjedra“ koji objašnjava koju je cijenu država spremna platiti da bi smanjila nejednakost u raspodjeli dohotka.

Hipoteza koja će se pokušati dokazati u ovom radu $H(0)$: Porezna politika pozitivno utječe na preraspodjelu dohotka u RH.

2. Neravnomjernost tržišne raspodjele dohotka- teorijski aspekti

Na početku ovog poglavlja potrebno je dati samu definiciju tržišta. Tržište je mehanizam putem kojeg kupci i prodavači međudjeluju da bi nekoj robi odredili količinu i cijenu ili jednostavnije tržište je mjesto na kojemu se susreću ponuda i potražnja.²

2.1. Tržišna neučinkovitost u raspodjeli dohotka

U tržišnoj ekonomiji odluke središnjeg planera zamijenjene su odlukama milijuna poduzeća i domaćinstava, koje se vode cijenama i osobnim interesima.³ Većina ekonomskih pitanja rješava se preko tržišta, ono daje odgovore na tri glavna pitanja; što, kako i za koga? Koliko je ta činjenica značajna najbolje se vidi na primjeru gradova i država svijeta koji bi bez konstantnog toka dobara bili na rubu gladi. Postavlja se pitanje kako to da milijuni ljudi mirno spavaju noću ne razmišljajući o tome hoće li se raspasti ekonomski procesi o kojima ovisi njihova egzistencija. Tržišni sistem djeluje bez naredbe i koordinacije iz centra, nitko ga nije izmislio, a on ipak funkcionira izuzetno dobro.⁴

Kao što je prethodno navedeno tržišna privreda rješava tri glavna ekonomska pitanja, sada će se ona i pobliže pojasniti. Za ovaj rad najvažnije pitanje je „za koga?“ pa će se ono ostaviti za kraj.

Prvo što se treba definirati je „što?“ će se proizvoditi, ovo pitanje određuje se novčanim glasovima potrošača prema njihovim dnevnim odlukama o kupnji. S druge strane poduzeća su vođena profitom pa napuštaju proizvodnju dobara s nezadovoljavajućom potražnjom, tj. onu proizvodnju u kojoj se gubi novac, također na proizvodnju djeluju i troškovi potrebni za ostvarenje iste. Drugo pitanje na koje tržište odgovara je „kako?“ proizvoditi, ono je određeno konkurencijom između različitih proizvođača. Ovo pitanje ih tjera da uvode najjeftinije metode proizvodnje kako bi održali minimalne troškove. Na kraju postavlja se pitanje „za koga?“, odgovor na njega nalazi se na tržištima proizvodnih faktora gdje djeluju ponuda i potražnja istih. Tržišta faktora određuju nadnice, zemljišne rente, kamatnjake i profite, odnosno cijene proizvodnih faktora. Ako se zbroje svi prihodi od faktora može se izračunati nacionalni dohodak. Raspodjela dohotka među stanovnicima određena je količinama faktora, npr. satima rada i cijenama faktora, npr. nadnicom.⁵ Dohodak se može

² Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): *Ekonomija*, Zagreb: „Mate“ str.37.

³ Mankiw N. G. (2006.): *Osnove ekonomije*, Zagreb „Mate“ str.9.

⁴ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str. 35-36.

⁵ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str. 38.

definirati kao svi primici koje neka osoba zaradi tokom određenog vremenskog razdoblja, a uključuje dohodak od rada, imovine, transferna plaćanja, dohodak od kapitala, itd.

Upravo odgovor tržišta na zadnje pitanje predstavlja problem koji će se u ovom radu izložiti te će se pokušati dati potencijalna rješenja u smjeru korekcije poreznom politikom.

Tržište kao i svaki drugi mehanizam ima svoje dobre, ali i loše strane koje su posljedica obavljanja same zadaće tržišta. Svima je poznat Smithov princip nevidljive ruke, prema kojemu svako uplitanje vlade u slobodnu konkurenciju nanosi štetu sustavu. Bila su potrebna dva stoljeća da bi se spoznala manjkavost tog principa. Poznato je da tržište kao mehanizam proizvodi različite eksternalije. Eksternalije (indirektnih efekti) se pojavljuju kad poduzeća ili ljudi uzrokuju korist ili trošak drugima izvan tržišta. Tržišne privrede često boluju od monopola, zagađivanja, nezaposlenosti, inflacije, nepravedne raspodjele dohotka.⁶ Za ovaj rad kao najvažniji neuspjeh tržišta, odnosno nevidljive ruke ističe se nejednako raspoređeni dohodak.

Mehanizam tržišta ne mora uvijek raspodijeliti dohodak na način koji se smatra društveno pravednim ili jednakim, čista laissez-faire⁷ („pustite nas na miru“) privreda bi mogla proizvesti neprihvatljivo velik stupanj nejednakosti dohotka. Kako to da tržište proizvodi takvo neprihvatljivo rješenje pitanja za koga? Razlog za to je što se dohoci određuju na arbitrarne načina naslijeđa, nesreće, teškog rada i cijena faktora, također dobra slijede novčane glasove, a ne najveću potrebu. Tako se može dogoditi da u najefikasnijem tržišnom sustavu mačka nekog bogataša može piti mlijeko koje je potrebno siromašnom djetetu da ostane zdravo.⁸

Objašnjenje činjenice da različiti ljudi imaju tako različite dohotke krije se u teoriji raspodjele dohotka. Teorija se bavi pitanjem tko će uživati u dobrima koja neka privreda proizvodi, ona analizira način na koji su dohodak i blagostanje raspoređeni u društvu. Teorija raspodjele dohotka propituje zašto su neki ljudi plaćeni milijune novčanih jedinica godišnje, dok drugima posao osigurava jedva minimalne nadnice. Pitanja o raspodjeli dohotka spadaju u najkontroverznija pitanja u ekonomiji. Neki tvrde da su visoko dohoci nepravedni iz spomenutih arbitrarnih karakteristika dok drugi tvrde da ljudi dobivaju upravo onoliko koliko zaslužuju. Većina ljudi između ove dvije krajnosti vjeruje da bi vlada svoju moć trebala

⁶ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str.42.

⁷ Vidjeti šire kod: Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str.35.

⁸ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str.43.

usmjeriti na promjenu raspodjele dohotka, ali u određenim granicama koja neće ići na veliku štetu efikasnosti.⁹

Teorija raspodjele dohotka je poseban slučaj teorije cijena, prema njoj su dohoci zapravo cijene proizvodnih faktora. Nadnice su cijene rada, renta je cijena zemlje, a kamata cijena kapitala. Cijene proizvodnih faktora (rad, zemlja, kapital) određuje se na isti način kao cijene dobara i usluga, tj. odnosom između ponude i potražnje. U suvremenoj ekonomiji raspodjela se objašnjava teorijom granične produktivnosti proizvodnih faktora. Prema teoriji potražnja za proizvodnim faktorima je izvedena, tj. određena potražnjom za finalnim proizvodima, ona je također međuovisna jer potražnja jednog inputa pretpostavlja potražnju drugog. Potražnja za nekim proizvodnim faktorom ovisi o prihodu graničnog proizvoda tog faktora koji se ostvaruje zapošljavanjem dodatne jedinice tog faktora uz pretpostavku da su ostali faktori nepromijenjeni. Tako je prihod graničnog proizvoda rada jednak umnošku graničnog prihoda rada i graničnog proizvoda rada, isto vrijedi za kapital i zemlju. Dakle, potražnja za nekim proizvodnim faktorom ovisi o cijeni konačnog dobra za čiju se proizvodnju taj faktor koristi, ali i o graničnoj produktivnosti faktora. Poduzeće će koristiti neki faktor sve dok je prihod njegovog graničnog proizvoda veći od dodatnog troška tog faktora. U trenutku kada se izjednači prihod graničnog proizvoda nekog faktora i njegovi dodatni troškovi, poduzeće će maksimalizirati svoj profit. Cijena proizvodnog faktora ne ovisi samo o njegovoj potražnji, već i njegovoj ponudi. Ponuda proizvodnih faktora se razlikuje od jednog do drugog faktora, tako ponuda rada ovisi o cijeni rada, ali i demografskim faktorima. Do tržišne potražnje za faktorima dolazi se zbrajanjem pojedinačne potražnje za faktorima svakog pojedinog poduzeća, a tako se izračunava i tržišna ponuda svakog proizvodnog faktora.¹⁰

Ravnotežna cijena faktora na tržištu potpune konkurencije formirat će se u presijeku krivulja ponude i potražnje faktora, pri toj cijeni količina faktora koju su vlasnici spremni ponuditi jednaka je količini faktora koju su kupci voljni kupiti. Visoke cijene proizvodnih faktora su rezultat ograničene ponude ili visoke potražnje za njima, a vrijedi i obrnuto.

Iz navedenog se može zaključiti da tržišna ekonomija nagrađuje ljude prema mogućnostima da proizvedu dobra koja su drugi ljudi voljni kupiti (odnos ponude i potražnje). Tako najbolji košarkaš svijeta zarađuje bolje nego najbolji šahist na svijetu

⁹ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str. 216.

¹⁰ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str. 216-230.

jednostavno zato što su ljudi spremni platiti više novaca kako bi pogledali košarkašku utakmicu nego partiju šaha.¹¹ Prethodna rečenica zapravo je dokaz da su visoke cijene proizvodnih faktora (u ovom slučaju rada) rezultat ograničene ponude (nema svatko predispozicije najboljeg košarkaša svijeta) odnosno visoke potražnje u ovom slučaju za npr. kartama košarkaške utakmice iz koje onda rezultira i potražnja za što boljim košarkašima.

2.2. Metodologija mjerenja raspodjele dohotka

Iako postoje razni načini mjerenja nejednakosti u ovom radu bit će prezentirane 3 mjere iz skupine *ad hoc* pristupa mjerenja nejednakosti. *Ad hoc* pristup je primjena određenih numeričkog prikaza raspodjele, iza tih mjera ne stoje stroga, analitički definirana, teorija ili načela raspodjele.¹²

2.2.1. Kvantilni omjer

Prva od mjera koja će se pobliže objasniti je skup mjera naziva kvantilni omjer. Ova mjera za razliku od drugih koje ovdje neće biti navedene može izračunati jaz između siromašnih i bogatih osoba koje nisu na samim krajevima distribucije. Kvantil (percentil) je ona visina dohotka koja stanovništvo poredano prema visini dohotka dijeli na određenu proporciju stanovništva (p) s dohotkom manjim ili jednakim kvantilnom dohotku u na $(1-p)$ proporciju stanovnika s dohotkom većim od tog dohotka. Drugim riječima, p -ti kvantil (Q_p), označava visinu dohotka osobe koja u poretku stanovništva prema visini dohotka zauzima posljednje mjesto kod prvih $p \cdot 100$ posto stanovnika. U praksi postoje skup od tri kvartila ($Q_{0,25}$, $Q_{0,50}$, $Q_{0,75}$), četiri kvintila ($Q_{0,2}$, $Q_{0,4}$, $Q_{0,6}$, $Q_{0,8}$) te devet decila ($Q_{0,1}$, $Q_{0,2}$, $Q_{0,3}$, $Q_{0,4}$, $Q_{0,5}$, $Q_{0,6}$, $Q_{0,7}$, $Q_{0,8}$, $Q_{0,9}$) stanovništva. Tako primjerice, kvantilni omjer ($Q_{0,2}/Q_{0,8}$), jest pokazatelj dohodovne nejednakosti koji predstavlja odnos između petog i prvog kvintila distribucije dohotka, tj. odnos ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najvećim dohotkom i ukupnoga ekvivalentnog dohotka 20% populacije s najmanjim dohotkom.¹³ Također dijeljenjem distribucije na decile, kvintile i ostale oblike može se doći do odgovora na pitanje koji postotak ukupnog dohotka prima donjih 10 posto, donjih 95 posto itd. Odgovori na takva pitanja uvelike pomažu u samoj usporedbi donjeg i gornjeg dijela distribucije te prikazu nejednakosti.

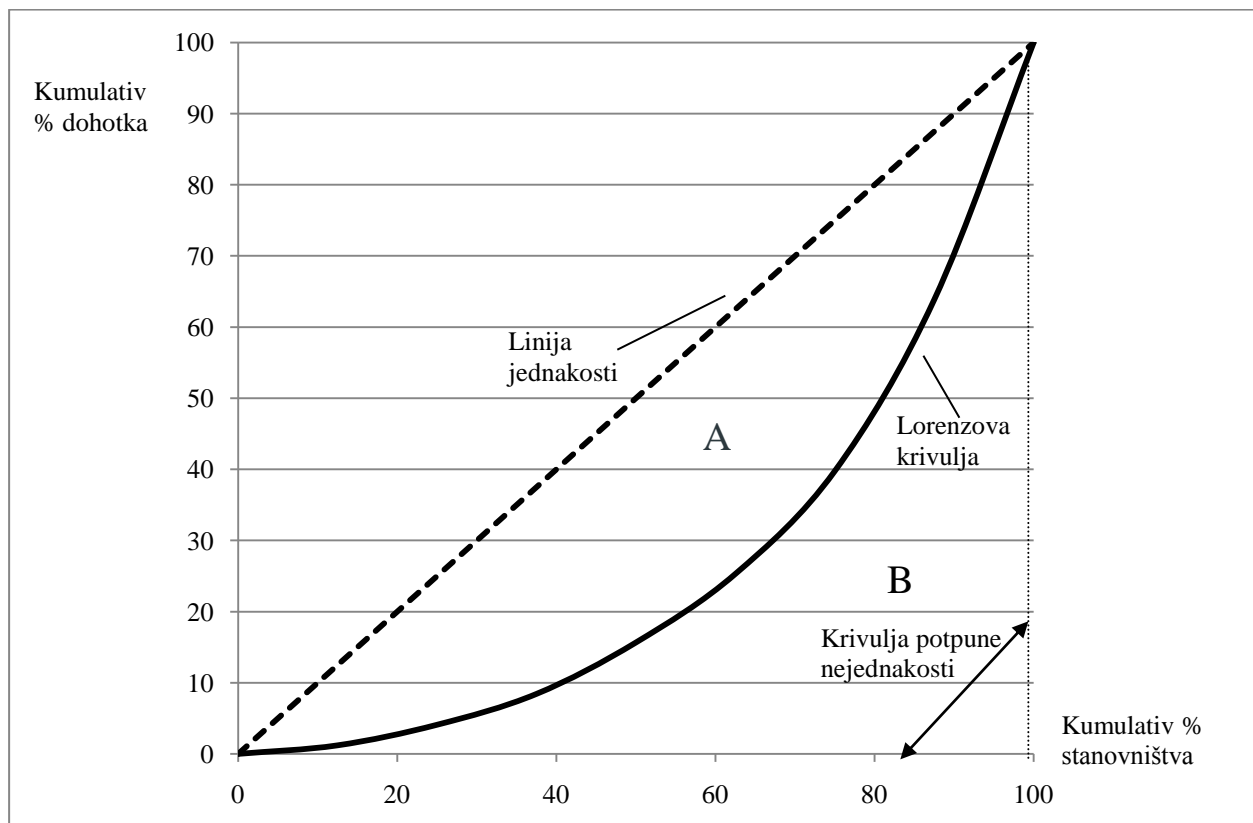
¹¹ Mankiw N. G. (2006.): op. cit., str. 11.

¹² Nestić, D. (2002.): *Ekonomске nejednakosti u Hrvatskoj*, Sveučilište u Zagrebu- Ekonomski fakultet Zagreb: str. 43

¹³ Nestić, D. (2002.): Ibid, str. 44.

2.2.2. Lorenzova krivulja

Stupanj nejednakosti grafički se može prikazati preko Lorenzove krivulje. Lorenzova krivulja pokazuje kumulativni postotak ukupnog dohotka kojeg u jednoj zemlji ostvaruje najsiromašnijih 5%, 10%, 20%, itd. Pojednostavljeno, to je grafički prikaz između postotka stanovništva neke zemlje i raspoloživog dohotka kojeg oni drže.

Grafikon 1: Lorenzova krivulja/ pravac

Izvor: izrada autora prema Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str. 357.

Kao što se vidi na grafikonu 1, nacrtane su dvije linije, ona isprekidana pokazuje ravnomjerno raspodijeljeni dohodak. U slučaju te savršeno jednake raspodjele 20% najsiromašnijih stanovnika bi posjedovalo 20% dohotka, 40% stanovnika dobilo bi točno 40% dohotka itd. U tom slučaju Lorenzova krivulja je ravna linija. Bitno je još jednom napomenuti kako se radi o kumulativima dohotka i stanovništva, te da su podatci sortirani od najmanjeg prema najvećem dohotku kako bi se dobila krivulja. Druga zakrivljena linija pokazuje realniju raspodjelu dohotka, pa bi prema ovoj krivulji 2% dohotka otpadalo na najsiromašnijih 20% stanovnika (dok je u savršenoj jednakosti njihovih bilo 20% dohotka), 10% dohotka otpadalo bi na najsiromašnijih 40% (dok je u savršenoj jednakosti na njih otpadalo 40%), itd. Dakle uspoređujući navedene dvije krivulje jasno se vidi da je Lorenzova

krivulja izrazito dobar pokazatelj mjerenja nejednakosti. Također treba istaknuti da područje nejednakosti koje zauzima površinu između krivulje potpune jednakosti i nacrtane Lorenzove krivulje se povećava kako rastu razlike između dohodaka. Što je Lorenzova krivulja bliža krivulji potpune jednakosti to su razlike među dohocima manje, što je Loreznova krivulja bliže krivulji potpune nejednakosti, odnosno što je više izbočenija to su razlike među stanovnicima veće.

Osim dohotka na vertikalnoj osi može se prikazati i bogatstvo koje obuhvaća izravnu kontrolu nad određenim ekonomskim resursima- novcem, kućom, zemljom, dionicama, i slično. Korištenjem podataka o bogatstvu Lorenzova krivulja značajno se pomiče prema krivulji potpune nejednakosti. Kod korištenja podataka o bogatstvu postoje značajni problemi usporedbe različitih imovina, cijene na tržištu ne moraju označavati ekonomsku snagu iste, postavlja se i pitanje kako odrediti vrijednost neopipljivog oblika imovine, poput dobrog obrazovanja. Zbog svega navedenog ovdje će se koristiti varijabla dohotka.

2.2.3. Gini koeficijent

Uobičajena definicija gini koeficijenta povezana je s prethodno definiranom Lorenzovom krivuljom. Gini koeficijent predstavlja odnos površine omeđene s Lorenzovom krivuljom i dijagonalnim pravcem savršene jednakosti pod kutom od 45°, prema ukupnoj površini trokuta ispod te dijagonale.¹⁴

Referirajući se na grafikon 1, formulu Ginijevog koeficijenta moglo bi se napisati na sljedeći način:

$$G = \frac{A}{A + B} \quad (1)$$

A- površina omeđena Lorenzovom i krivuljom savršene jednakosti

B- površina ispod Lorenzove krivulje

Gini koeficijent kreće se u intervalu [0,1], tj [0,100] G=0 označava savršeno jednako raspodjelu, dok G=1(100) označava savršeno nejednaku raspodjelu. Poželjno je da Gini koeficijent bude što manji, a to implicira manju nejednakost dohotka, kako se Gini koeficijent smanjuje, smanjuje se i površina nejednakosti i obrnuto.

Prednosti Gini koeficijenta su to što je neovisan o veličini prosječnog dohotka, a transfer dohotka od bogatije prema siromašnjoj osobi smanjuje nejednakost, što su prihvatljive osobine mjere nejednakosti. Nedostatak Gini koeficijent je što je osjetljivost na

¹⁴ Nestić, D. (2002.): Ibid, str. 48.

redistribuciju neovisna o visini dohotka osoba između kojih se ona vrši, već je proporcionalna razlici njihovih relativnih položaja u distribuciji. Pojednostavljeno to bi značilo da redistribucija od 3. prema 4. osobi, kada je cijela populacija poredana prema visini prihoda, imala isti učinak na nejednakost kao redistribucija od 1000003. prema 1000004. osobi, bez obzira na njihov apsolutni dohodak ili udio u ukupnom dohotku. Dakle veći bi značaj bio pripisan transferima u sredini, nego na krajevima distribucije.¹⁵

Mjera slična Giniju koja pomaže u daljnjoj analizi nejednakosti je dekompozicija Ginijevog koeficijenta na Ginijeve koeficijente koncentracije za pojedini izvor dohotka. Nejednakost mjerena Ginijevim koeficijentom može izraziti kao ponderirani zbroj Ginijevih koeficijenta koncentracije pri čemu kao ponderi služe udjeli pojedine vrste dohotka u ukupnom dohotku. Koeficijent koncentracije liči Ginijevom koeficijentu, ali prilikom njegovog izračuna populacija je poredana prema visini ukupnog dohotka, a ne prema visini pojedine komponente dohotka za koju se on izračunava. Koeficijent koncentracije poprima vrijednosti od -1 do 1. Kada cijeli iznos određene komponente dohotka prima najsiromašnija osoba on ima vrijednost -1, a vrijednost 1 poprima kada cjelokupni iznos prima ukupno najbogatija osoba. Za ocjenu relativnog doprinosa određene komponente dohotka ukupnoj nejednakosti važan je njen udio u ukupnom dohotku i njen koeficijent koncentracije.¹⁶

¹⁵ Nestić, D. (2002.): Ibid, str. 50-51.

¹⁶ Babić Z. (2008.): Redistribucijski učinci socijalnih transfera u Republici Hrvatskoj, Ekonomski institut, Zagreb, str. 160-161., dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/766/701>

3. Neravnomjernost raspodjele dohotka u RH

Kao najvažniji pojam ovog rada ističe se dohodak, stoga je potrebno dati detaljniju definiciju dohotka kao varijable pomoću koje će se prikazati nejednakost u Hrvatskoj. Za ovaj rad koristit će se podatci bazirani na varijabli dohotka koji je definiran prema Državnom zavodu za statistiku i usklađen prema OECD-ovoj ljestvici ekvivalentnog dohotka.

Ukupan dohodak kućanstva jest ukupan novčani neto dohodak koji je primilo kućanstvo i svi njegovi članovi u definiranome referentnom razdoblju. Referentno razdoblje za podatke o dohotku jest prethodna kalendarska godina (odnosno godina koja prethodi godini istraživanja). Ukupan dohodak obuhvaća dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samostalnog rada, dohodak od imovine, mirovine, socijalne transfere te ostale novčane primitke koje kućanstvo prima od osoba izvan kućanstva.¹⁷

Mnogi autori raspravljaju da li u dohodak treba uključiti dohodak u naturi i imputiranu stambenu rentu, u nekim dijelovima rada bit će uključen dohodak u naturi (npr. dijelovi plaće dobiveni u naturi, dobra s vlastitog imanja, naknade u naturi...) dok će se imputirana stambena renta izostaviti radi problema procjene veličine iste . Imputirana stambena renta predstavlja iznos najamnine za koji se pretpostavlja da bi ga vlasnici stana morali platiti kada bi isti takav stan unajmili.¹⁸

Ekvivalentni dohodak računa se tako da se ukupan dohodak kućanstva podijeli s ekvivalentnom veličinom kućanstva izračunanom prema modificiranoj OECD-ovoj ljestvici, prema kojoj se nositelju kućanstva dodjeljuje koeficijent 1, svakoj drugoj odrasloj osobi u kućanstvu od 14 godina i starijoj osobi koeficijent 0,5, a djeci mlađoj od 14 godina koeficijent 0,3. Postupak se primjenjuje zbog određivanja ravnomjernijeg udjela svakog člana kućanstva u stjecanju zajedničkog prihoda.¹⁹

U prethodnom poglavlju zaključeno je da tržište djeluje na raslojavanje stanovništva, jer ono dohodak ne dijeli prema potrebama nego prema količini i proizvodnosti faktora proizvodnje. U ovom poglavlju će se prethodno definirane mjere raspodjele dohotka prikazati na primjeru RH kako bi se ustanovilo gdje se Hrvatska nalazi po pitanju nejednakosti.

¹⁷ Preuzeto sa web lokacije: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

¹⁸ Nestić, D. (2002.): op.cit., str. 101.

¹⁹ Preuzeto sa web lokacije: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Nejednakost kao disperzija raspodjele ekonomske moći (u ovom slučaju dohotka) prikazuje razlike u prosječnom dohotku, koliko zarađuju siromašni, koliko bogati te ističe koliko kvalitetno različite države preraspodjeljuju ili dijele dohodak koje proizvode.

Prva, najpopularnija mjera nejednakosti je Gini koeficijent. U Hrvatskoj istraživanje nejednakosti u prošlosti je bilo zapostavljeno pa je teško prikazati određeni trend kretanje Ginijevog koeficijenta u posljednjih 20-ak godina. Uz nedostatak podataka javljaju je i poteškoće mijenjanja metodologija mjerenja, definicija dohotka, neusporedivih i neredovityh statistika, zbog navedenog se kod različitih autora mogu pronaći drugačiji iznosi.

Hrvatski Gini koeficijent u razdoblju neposredno prije tranzicije, točnije 1988. godine iznosio je 28, da bi se tokom desetogodišnjeg tranzicijskog razdoblja povećao 1998. godine na 29. Taj podatak je iznenađujući jer se očekivao znatno veći rast, naime Hrvatska je na početku tranzicijskog razdoblja zabilježila snažan pad ekonomske aktivnosti. Uništavane su tvrtke i rapidno su se gasila radna mjesta, zemlja je siromašila u cjelini, a šok na tržištu rada, pa time i povećanje dohodovne nejednakosti, amortiziran je ranim umirovljenjima i drugim mjerama socijalne politike. Kao dokaz snažne uloge države može se prikazat struktura dohotka i dohodovna nejednakost 1988. i 1998. godine.²⁰

Tablica 1: Struktura dohotka i dohodovna nejednakost

	Godine	
	1988.	1998.
Dohodak kućanstva(udjeli u %)		
Plaće	55,1	45,3
Dohodak od samostalnog rada	11,5	14,5
Mirovine i državni transferi	13,9	24,0
Ostali novčani dohodak	7,6	8,7
Dohodak u naturi	11,9	7,5
Indeks nejednakosti		
Ginijev koeficijent ²¹	28	29

Izvor: Nestić D. (2005.): „Raspodjela dohotka u Hrvatskoj: Što nam govore podatci iz ankete o potrošnji kućanstva?“, Ekonomski institut, Zagreb, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/5713>

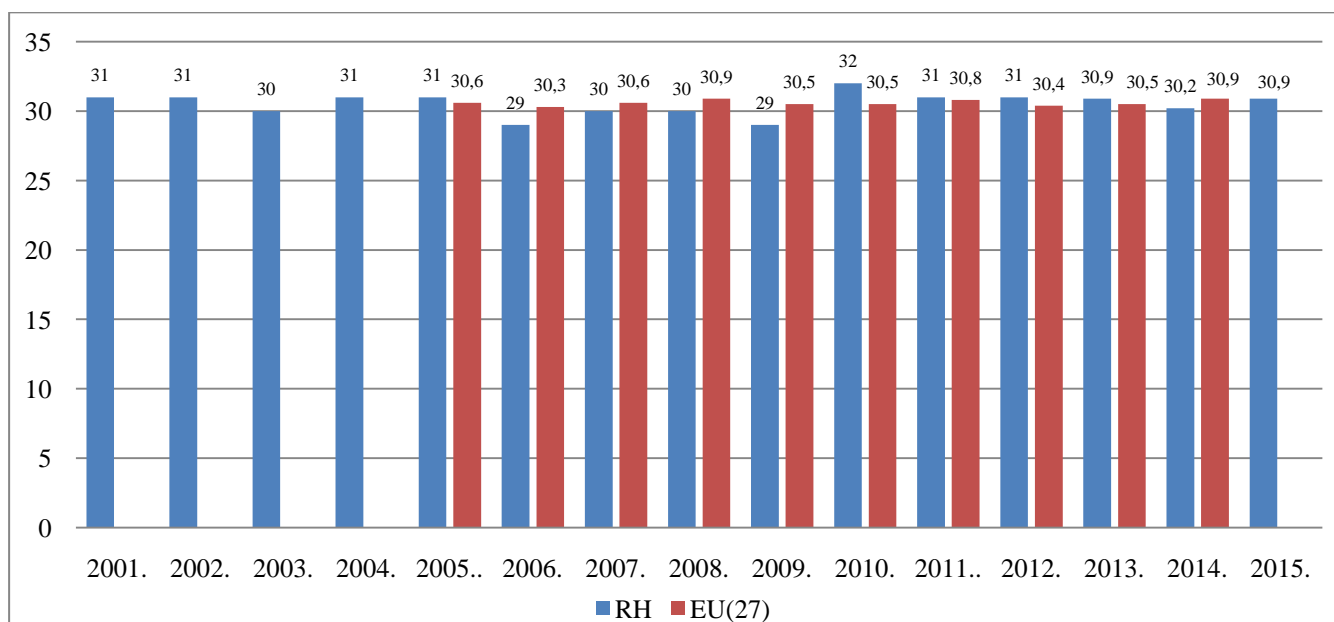
Iz tablice 1 može se vidjeti da su se plaće u promatranom razdoblju smanjile za 10 p.p., odnosno sa 55,1% na 45,3%, dok su se mirovine povećale za isti iznos odnosno sa 13,9%

²⁰ Nestić D. (2005.): „Raspodjela dohotka u Hrvatskoj: Što nam govore podatci iz ankete o potrošnji kućanstva?“, Ekonomski institut, Zagreb, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/5713>

²¹ Napomena: procjena Gini koeficijenta na osnovi dohotka koji u sebi ima uključenu komponentu dohotka u naturi

na 24,0%. Navedeni podatak potvrđuje ulogu države u amortizaciji nejednakosti putem sustava umirovljenja i drugih socijalnih politika.

Sljedeći grafikon prikazuje kretanje Gini koeficijenta Hrvatske od 2001. do 2015. godine, te Gini koeficijenta za prosjek EU(27) od 2005. do 2014. godine.

Grafikon 2: Gini koeficijent u RH (2001.-2015.) i za EU(27) (2005.-2014.)

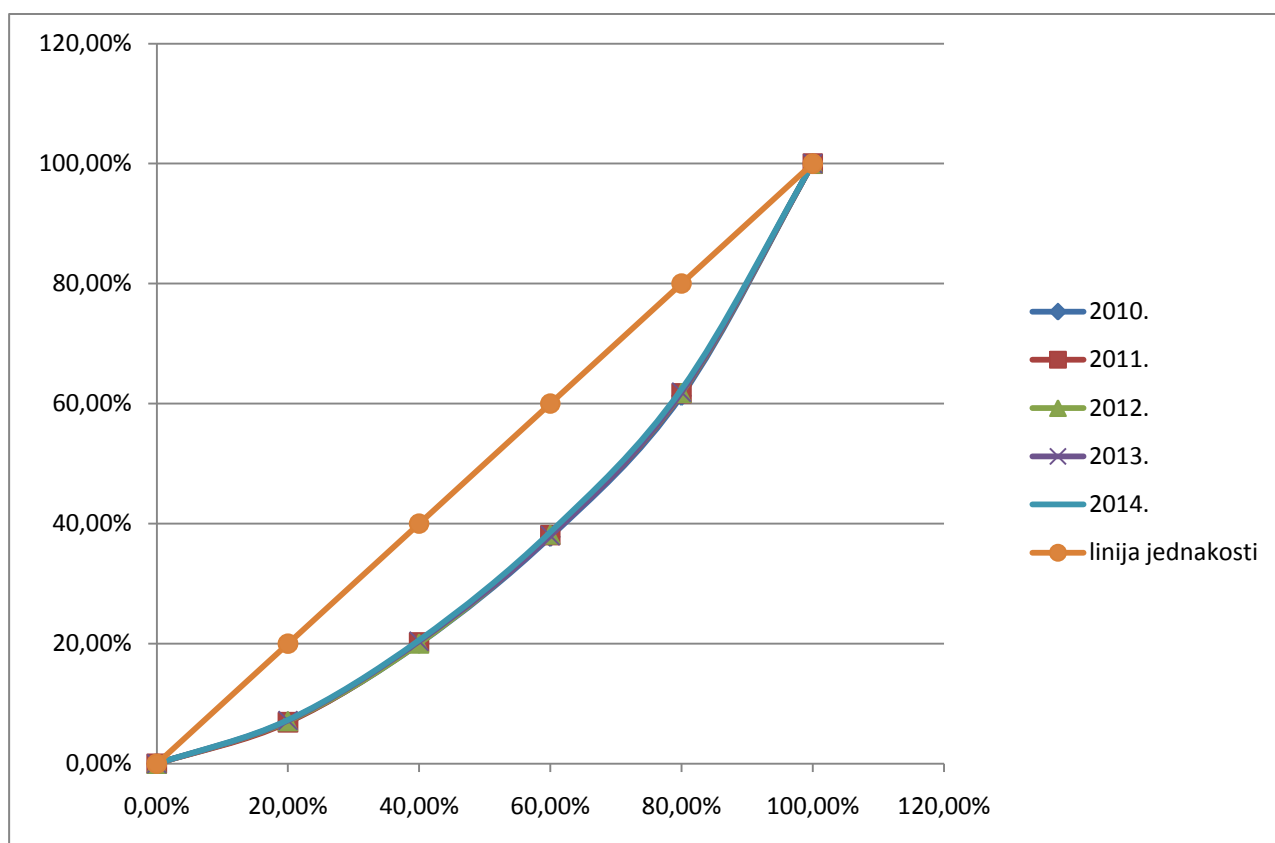
Izvor: izrada autora prema: <http://www.dzs.hr/> (Osnovni pokazatelji siromaštva)

Kao što se može vidjeti na grafikonu 2., Gini koeficijent u RH je u promatranom razdoblju od 2001. do 2015. godine bio stabilan, nikakvih većih oscilacija nije bilo. Najveći rast Gini koeficijenta bio je 2010. godine na 32, u odnosu na prethodnu 2009. godinu kada je bio 29 što je bila ujedno i najniža vrijednosti Gini koeficijenta u promatranom razdoblju.

Kada promatramo usporedbu Gini koeficijenta RH s EU(27) vidimo da u razdoblju od 2005. godine do 2010. godine imaju jednak trend kretanja odnosno prilikom pada/rasta Gini koeficijent u RH pada/raste i Gini za EU(27). Od 2010. godine Hrvatski Gini koeficijent ima trend pada dok isti za EU(27) do 2012. godine oscilira pa nakon toga ima trend rasta. U promatranom razdoblju koeficijenti su se kretali na približnim razinama, što pokazuje da Hrvatska ne odstupa značajno od Europskog prosjeka čak po zadnjoj 2014. godini ima manji stupanj nejednakosti od prosjeka EU(27).²²

²² Napomena: Gini koeficijent izračunat je na osnovi ekvivalentnog raspoloživog dohotka prema OECD-ovoj ljestvici

Gini koeficijent je dobra mjera za prikaz nejednakosti 90% ljudi, ali problem je što nije osjetljiv na najbogatije i najsiromašnije. Gini je dobar za sredinu, ali on neće zahvatiti nečiji BMW ili Rolls Royce, nego će podcijeniti bogate koju u anketama o dohotku lažu više nego siromašni. Zbog toga je Gini uglavnom podcijenjen između 15 i 20%.²³ Također treba napomenuti da bi Gini koeficijent bili puno veći da se računaju na osnovu bruto dohotka (prije poreza) što će biti analizirano u sljedećem poglavlju, da bi Gini imao puno veće iznose da se umjesto dohotka uzima varijabla bogatstva (izravna kontrola nad ekonomskim resurisma) koja je puno šira. Kao što je već prije navedeno uz Gini koeficijent vezana je i Lorenzova krivulja, u nastavku će biti prikazana ista za razdoblje od 2010. godine do 2014. godine.

Grafikon 3: Lorenzove krivulje na temelju ekvivalentnog dohotka, (2010-2014.)

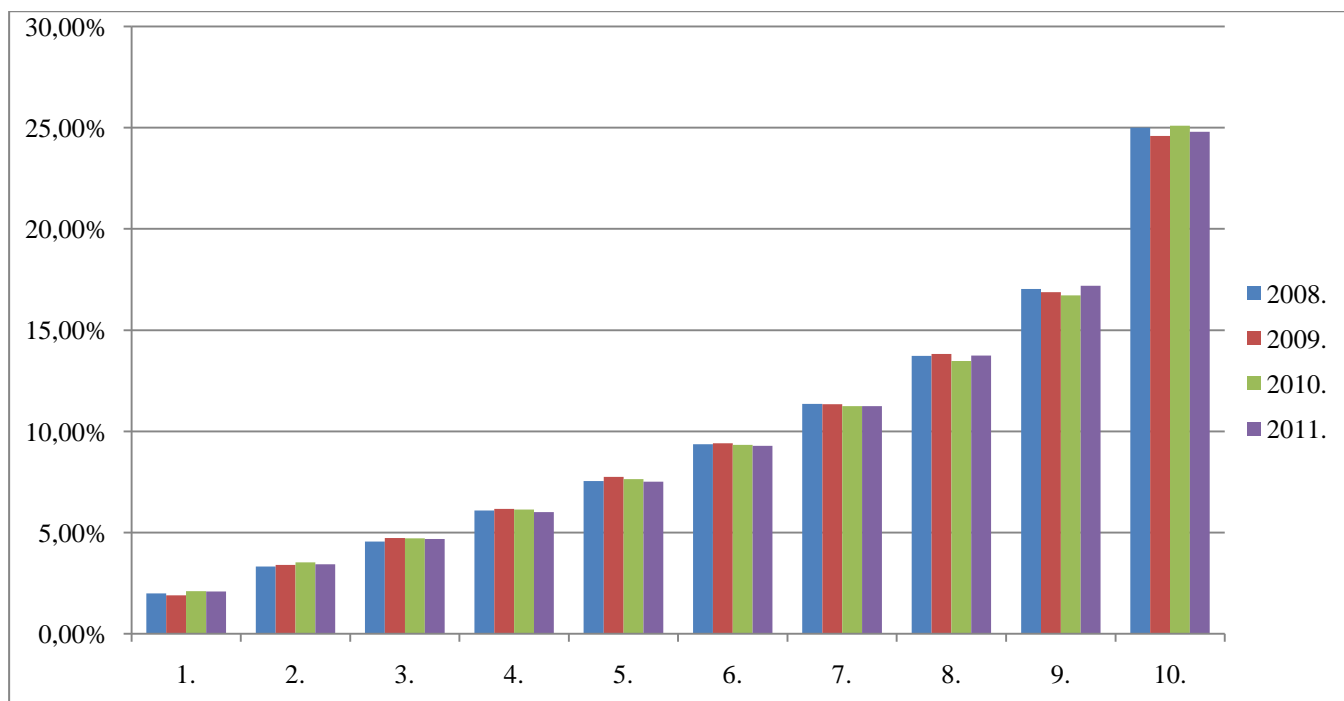
Izvor: izrada autora prema: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Na grafikonu 3 Lorenzove krivulje se skoro preklapaju zbog malih razlika u nejednakosti, što znači da u promatranom razdoblju nije bilo većih odstupanja. Ipak kao godina najveće nejednakosti ističe se 2010. godina što se može potvrditi sa prethodnim

²³ Bajto, N. (2014): *Nejednaki i nejednakiji*, dostupno : <http://arhiva.portalnovosti.com/2014/02/nejednaki-i-nejednakiji/>

grafikonom 2 koji prikazuje Gini koeficijent od 32 u istoj godini. Godina najmanje nejednakosti je 2014. godina, u kojoj Gini koeficijent iznosi 30,2. Od preostale tri godine 2011. i 2011. godina bile su jednako po pitanju nejednake distribucije dohotka sa Gini koeficijentom od 31, dok je 2013. godina bilježila Gini koeficijent od 30,9.

Dodatan uvid u raspodjelu dohotka omogućuje usporedba dohotka različitih decilnih skupina. Koja je za razliku od Ginija osjetljiva i na krajeve distribucije. Na grafikonu 3 prikazana je usporedba relativnog udjela decilnih skupina u ukupnom dohotku za razdoblje od 2008. do 2011. godine.

Grafikon 4: Raspoloživi dohodak (u kunama) prema dohodovnim decilima, prosjek po kućanstvu za 2008., 2009., 2010. i 2011. godinu.

Izvor: Izrada autora prema: <http://www.dzs.hr/> (APK)

Budući da je Gini reprezentativna mjera sredine distribucije ovdje će se malo više pažnje posvetiti krajevima iste. Kao što se može vidjeti na grafikonu 3 udio prve decilne skupine (10% najsiromašnijih) i udio desete skupine (10% najbogatijih) je bio najveći u 2010. godini, za prvu skupinu iznosio je 2,11%, a za desetu 25,10%. Također najmanji udjeli istih skupina ostvareni su u 2009. godini, 1,91% za prvu i 24,59% za desetu. Iz navedenog može se izračunati da se udio prve decilne skupine povećao za 0,2 p.p. u 2010. godini, a udio 10% najbogatijih se od 2009. godine do 2010. povećao za 0,51 p.p. Dakle iako su se nominalno iznosi obje skupine povećali, znatnije relativno povećanje dohotka osjetilo je onih 10% najbogatijih.

Nakon prikaza relativnog udjela decila u strukturi raspoloživog dohotka zanimljivo je prikazati strukturu raspoloživog dohotka prema izvorima stjecanja u pojedinim decilima. Iz naredne tablice moć će se vidjeti koji je izvor dohotka bogatijeg stanovništva i koji je primarni izvor dohotka siromašnijeg dijela. Kao reprezentativnu godinu prikazat će se 2010. godina jer se struktura izvora dohotka po pojedinim skupinama nije značajnije mijenjala u razdoblju od 2008. do 2011. godine.²⁴

Tablica 2: Struktura raspoloživog dohotka prema dohodovnim decilima u 2010.

	Ukupno	Decili										
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
Struktura raspoloživog dohotka prema izvoru stjecanja dohotka, %	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Dohodak od nesamostalnog rada	50,36	1,50	6,23	12,42	24,38	36,46	42,13	48,95	57,99	64,84	66,53	
Dohodak od samostalnog rada	14,40	12,27	9,23	14,71	13,57	15,62	13,42	15,92	14,97	12,81	15,42	
Dohodak od imovine	(1,2)	(0,23)	(0,61)	(0,71)	(0,79)	(0,81)	(0,63)	(0,78)	(0,48)	(1,09)	(2,49)	
Mirovine	19,96	35,28	45,28	44,85	41,20	30,43	26,28	21,56	15,50	11,42	8,12	
Transferi i ostali primici	14,08	50,72	38,66	27,30	20,06	16,68	17,53	12,71	11,06	9,84	7,45	

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (APK)

Napomena: Dohodak ne uključuje imputiranu stambenu rentu i dohodak u naturi

Izvori dohotka različiti su za kućanstva na donjem dijelu distribucije dohotka u odnosu na izvore dohotka kućanstava na gornjem dijelu distribucije. Za prvi decil. odnosno 10 % najsiromašnijih kućanstava socijalni transferi su najveći izvor dohotka sa 50,72%, iza njih slijede mirovine sa 35,28%. Također sljedeća dva decila, tj drugi i treći decil imaju dominantan izvor financiranja u mirovini i socijalnim transferima. Tek od četvrtog decila značajnije raste udio nesamostalne djelatnosti u ukupnim izvorima dohotka, u posljednja dva decila taj postotak je na razini od 64,84% odnosno 66,53%. Zanimljivo je konstatirati da prvi i drugi decil oko 80% svoga dohotka prima iz socijalnih transfera (naknada za nezaposlenost, bolovanje, dječji doplatak, socijalna pomoć...) i mirovina, dok posljednja dva decila oko 80% svog dohotka stječe preko samostalne i nesamostalne djelatnosti, odnosno preko tržišta. Razmjerno veliku relativnu važnost imaju i dohoci od samostalnog rada za prvi i deseti decil.

²⁴ Napomena: Također postoje podatci za 2011. godinu, ali zbog manjka podataka za dohodak od imovine koristi se 2010. godina.

Priroda tih dohodaka je različita, tako za za prvi decil to uglavnom primitci od poljoprivrede, a za deseti decil primici od obrta. Udio mirovina i transfera najmanji je u desetom decilu gdje se kreće na razini od ispod 10%. Dohoci od imovine čini samo 1,20% ukupnog dohotka kućanstava, on je u svim decilnim skupinama izrazito nizak, dok je u desetoj skupini on na razini od 2,49%. Iz prethodne tablice se također može zaključiti da je dohodak od nesamostalne djelatnosti primarni izvor dohotka na razini od ukupno 50,36%, ostali dohoci imaju znatno manji udio u ukupnom raspoloživom dohotku.

U sljedećoj tablici bit će prikazana dekompozicija Ginijevog koeficijenta po izvorima dohotka za 2005. godinu kako bi se vidjelo koje komponente dohotka najviše pridonose nejednakosti.

Tablica 3: Ginijev koeficijent koncentracije i doprinos pojedinih komponenti dohotka ukupnoj nejednakosti u % (obiteljske i invalidske mirovine uključene u socijalne transfere)

Godina	2005.	
Vrsta dohotka	Ginijev koeficijent koncentracije	Doprinos ukupnoj nejednakosti
Novčani dohodak od nesamostalnog rada	0,405	74,3
Novčani dohodak od samostalnog rada	0,308	13,9
Mirovine (starosne)	0,069	5
Socijalni transferi	-0,095	-1,4
Ostali novčani dohodak	0,728	5,3
Dohodak u naturi	0,102	2,3
Ukupni dohodak	0,288	100

Izvor: Babić Z. (2008.): op. cit., str. 163., dostupno na: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/766/701>
 Napomena: Prema metodologiji izračuna (»Growth and the family distribution of income by factor components«, Fei, Ranis i Kuo, 1978.) komponente dohotka moraju biti pozitivne. Da bi to postigli, ostali novčani dohodak kućanstava kod kojih je ta komponenta bila negativna (zbog oduzimanja kamata i poreza) je izjednačen s 0.

U tablici 3 prikazana je dekompozicija Gini koeficijenta nejednakosti na Ginijeve koeficijente koncentracije te doprinosi ukupnoj nejednakosti pojedine komponente dohotka. Najveći doprinos ukupnoj nejednakosti daju plaće sa 74,3%, to proizlazi iz činjenice da plaće čine više od 50% ukupnog dohotka i ujedno imaju najviši koeficijent koncentracije od 0,405. Iza plaća po doprinosu nejednakosti slijedi dohodak od samostalnog rada s 13,9%. Mirovine ukupnoj nejednakosti doprinose s 5%. Socijalni transferi su jedina komponenta dohotka koja

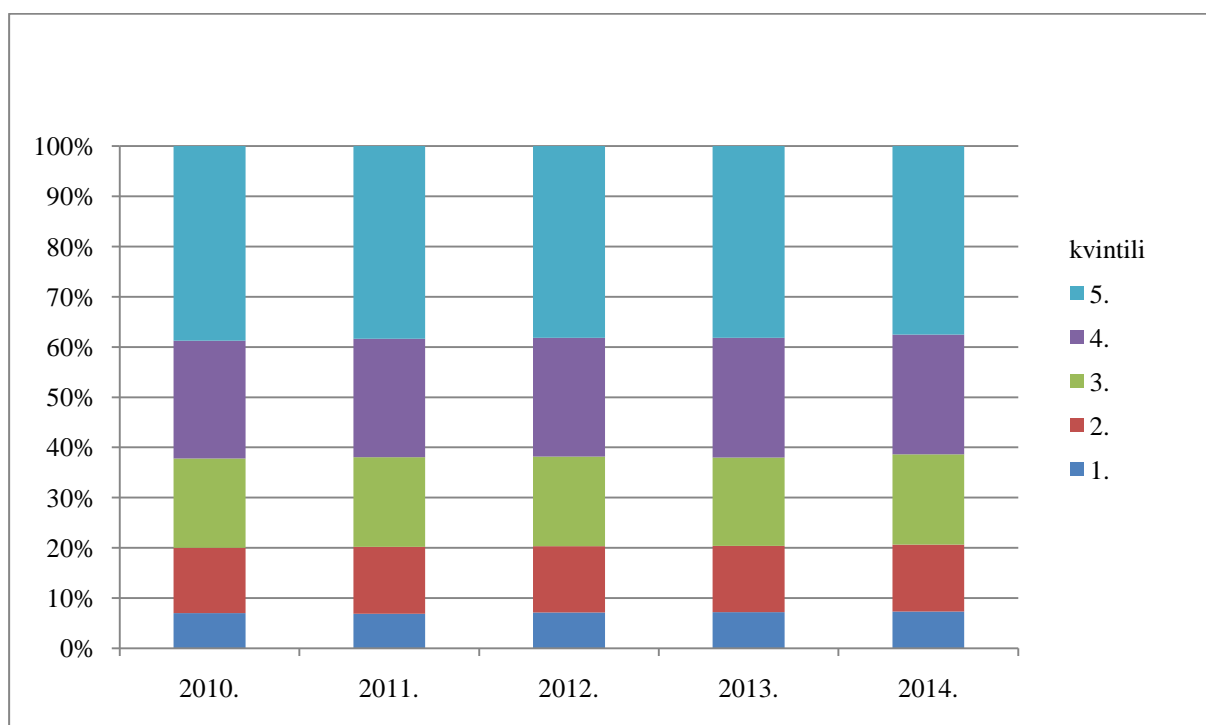
ima negativan predznak (-0,095) te kao takva u 2005. godini smanjuje ukupnu nejednakost za 1,4%.

Kao zadnji pokazatelj nejednakosti u ovom poglavlju koristit će se kvintili i kvintilni omjer (S80/S20).

Tablica 4: Distribucija ekvivalentnog dohotka prema kvintilima, udio u ukupnom raspoloživom dohotku, (2010.-2014.)

Kvintil	Godina				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
1.	7,0	6,9	7,1	7,2	7,3
2.	13,0	13,3	13,2	13,2	13,3
3.	17,8	17,9	17,9	17,6	18,0
4.	23,5	23,6	23,6	23,9	23,8
5.	38,8	38,4	38,2	38,2	37,5

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Grafikon 5: Distribucija ekvivalentnog dohotka prema kvintilima, (2010.-2014.)

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Gledajući tablicu 4 i grafikon 4 može se uočiti da udio prve kvintilne skupine odnosno 20% najsiromašniji pada 2011. godine na 6,9% te nakon toga bilježi kontinuirani rast do 2014. godine kada taj udio iznosi 7,3%. Udio druge skupine koja ima dohodak veći od prve, a manji od treće raste u 2011. godini za 0,3 p.p., te nakon toga pada za 0,1 p.p. da bi se 2014. godine ponovo vratio, tj narastao na razinu iz 2011. godine koja je iznosila 13,3% ukupnog

dohotka. Udio treće skupine je minimalan u 2010. godini do 2013. godine raste na 17,3% pa pada ta 0,3 p.p. da bi dosegao svoj maksimum u 2014. Udio četvrte skupine raste u 2011. godine za 0,1 p.p. na 23,6% ukupnog dohotka i na toj razini se zadržava do 2013. godine kada bilježi ponovni rast za 0,3 p.p., 2014. godine udio četvrte skupine bilježi blagi pad za 0,1 p.p. Udio najbogatije kvintilne skupine u promatranom razdoblju od 2010. do 2014. godine bilježi konstantan pad prvo za 0,4 p.p., pa 2012. za 0,2 p.p. te konačno 2014. godine doseže najnižu razinu od 37,5% ukupnog dohotka. Iz navedene tablice i grafikona može se zaključiti da je „najpravednija“ godina raspodjele dohotka bila 2014. dok je godina najveće nejednakosti bila 2011. godina. Ako se pogleda prvi grafikon ginijevih koeficijenata i razdoblje od 2010. do 2014. godine može se doći do istog zaključka. Da se potvrdi ova konstatacija pomoć će i sljedeća tablica, odnosno grafikon.

Tablica 5: Kvintilni omjer dohotka (S80/S20) u RH (2001.-2015.) i za prosjek EU(27) (2006.-2014.)

	Godine														
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
RH	5,5	5,4	5,0	5,2	5,1	4,8	4,9	4,9	4,6	5,5	5,4	5,4	5,3	5,1	5,3
EU(27)						4,9	5,0	5,0	4,9	4,9	5,0	5,0	5,0	5,2	

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Grafikon 6: Kvintilni omjer dohotka (S80/S20) u RH (2001.-2015.) i za prosjek EU(27) (2006.-2014.)

Izvor: <http://www.dzs.hr/> (ADK)

Napomena: nedostatak podataka za izostavljene godine

Iz prethodne tablice i grafikona može se vidjeti da je RH od 2006. do 2009. godine bila ispod prosjeka za EU(27) odnosno bilježila je manje nejednakosti mjerene kvintilnim omjerom. Godine 2009. je bila najveća razlika pokazatelja za RH i EU(27), za RH iznosio je

4,6 dok je za EU(27) 4,9, odnosno u RH je najbogatija petina imala veći dohodak od najsiromašnije petine (prvog kvintila) za 4,6 puta, a u EU(27) je ta razlika bila u prosijeku 4,9 puta. U 2010. godini kvintilni omjer (S80/S20) u RH naglo skače na 5,5 s tom brojkom Hrvatska nadilazi prosjek EU(27). Kvintilni omjer u RH pokazuje iznadprosječnu nejednakost u odnosu na EU(27) u razdoblju od 2010. godine do 2014. godine. Najveće razlika između kvintilnog omjera za RH i EU(27) bila je 2010. godine kada je omjer iznosi 5,5 odnosno za EU(27) 4,9, što je ujedno najveća vrijednost omjera za RH i najniža za EU(27). Godine 2014. kvintilni omjer u RH bilježi pad u odnosu na prethodnu godinu dok isti za EU(27) bilježi rast u odnosu na godinu prije, Hrvatska se opet nalazi ispod prosjeka EU(27). Tablica 5 također potvrđuje već navedeni podatak da je u razdoblju od 2010. do 2014. godine najveća nejednakost bila 2010., a najmanja 2014. godine. U tablici je također naveden podatak za 2015. godinu, najbogatija petina imala je veći dohodak od najsiromašnije petine (prvog kvintila) za 5,3 puta, što je porast u odnosu na godinu prije.

Na kraju ovo poglavlje može se zaključiti da je u razdoblju od 2001. do 2015. godine nejednakost raspodjele dohotka po svim pokazateljima bila oscilirajuća, postojale su godine smanjenja ili povećanja iste. Nejednakost mjerena Gini koeficijentom kretala se u granicama od 29 do 32, dok se kvintilni omjer (S80/S20) kretao u granicama od 4,6 do 5,5. Godine 2010. je zabilježena najveća nejednakost, ujedno to je i godina gdje je kriza u Hrvatskoj sve ekonomske pokazatelje pogoršala. Kao godina najmanje nejednakosti ističe se 2009. godina. Gledajući kvintilni omjer (S80/S20) i Gini koeficijent Hrvatska se od 2006. do 2010. godine nalazi ispod prosjeka za EU(27), dakle bilježi manju nejednakosti. Od 2010. do 2014. godine Hrvatska bilježi višu nejednakost od istog prosjeka, s tim da je 2010. godine bila najveća razlika. Od 2014. godine Hrvatska se ponovo spušta ispod prosjeka EU(27), odnosno bilježi manje dohodovne nejednakosti. Najveći doprinos nejednakosti u RH daju plaće sa oko 70%, dok su socijalni transferi jedini koji umanjuju nejednakost. Dohodak od nesamostalne djelatnosti, odnosno plaće predstavljaju najvažniji izvor dohotka te ujedno bilježe sve veću koncentraciju u bogatijim kućanstvima. Udio plaća u ukupnom dohotku povećan je sa 51% ukupnog dohotka u 2005. godini na 52,55% u 2011. godini, u istom razdoblju mirovine rastu sa 17,89% na 20,1% (dakle, za 2,21 p.p.), transferi (naknade za nezaposlenost, socijalna davanja...) rasu sa 11,63% na 14,8% (rastu za 3,17 p.p.). Također se iz strukture raspoloživog dohotka po decilima vidi da siromašnija kućanstva izvore dohotka primaju iz socijalnih transfera dok bogatija kućanstva izvore dohotka stječu primarno na tržištu.

Dok se u socijalizmu dohodovna jednakost ostvarivala putem radnih mjesta, tranzicijska je Hrvatska to činila putem mirovina, koje su počele poprimati karakter čistog socijalnog transfera. Dokaz se vidi u prethodno prikazanim brojkama, pogotovo porastu mirovina u izvorima dohotka.²⁵

4. Porezna politika i neravnomjernost tržišne raspodjele dohotka

U prethodnom poglavlju analizirano je stanje raspodjele dohotka u Hrvatskoj, preciznije stanje raspodjele dohotka poslije oporezivanja.²⁶ U ovom poglavlju bit će predstavljena uloga države, odnosno porezne politike kao dijela fiskalne politike u redistribuciji dohotka.

Sama tržišna raspodjela dohotka ne vodi računa o jednakosti, ona sredstva ne transferira prema najvećoj potrebi, u takav sustav raspodjele dohotka država intervenira i svojim djelovanjem pokušava „ispraviti nepravdu“. Država može preko rashodne strane proračuna usmjeriti različite transfere stanovnicima koji su na rubu egzistencije i tada djeluje na povećanje dohotka istih. Država također za redistribuciju dohotka može koristiti prihodnu stranu proračuna na način da mijenjanjem, uvođenjem, ukidanjem određenih poreza poboljšava sliku raspodjele dohotka zemlje. U cijelom djelovanju fiskalnog sustava u smanjenju nejednakosti treba voditi računa o suprotstavljenim pitanjima pravednosti i efikasnosti preraspodjele što će biti predstavljeno u dalje u radu.

Porezni sustav predstavlja sveukupnost poreznih oblika neke zemlje koji se upotrebljavaju u provođenju ciljeva porezne politike.²⁷ Ne postoje dva ista porezna sustava, on je rezultat različitih čimbenika koji su jedinstveni za svaku zemlju. Porezni sustav djeluje unutar ekonomskog i političkog sustava ispunjavajući postavljene ekonomske odnosno fiskalne (prikupljanje financijskih sredstava za financiranje javnih rashoda) i nefiskalne (socijalne, društvene, političke...) ciljeve.²⁸ U ovom radu kao najvažniji cilj poreznog sustava ističe se nefiskalni cilj- preraspodjele dohotka. Navedeni cilj se u smislu porezne politike pokušava se ostvariti optimalnom kombinacijom određenih poreznih oblika i mijenjanjem određenih elemenata unutar pojedinog poreznog oblika.

²⁵ Bajto, N.(2014.): op.cit., dostupno na: <http://arhiva.portalnovosti.com/2014/02/nejednaki-i-nejednakiji/>

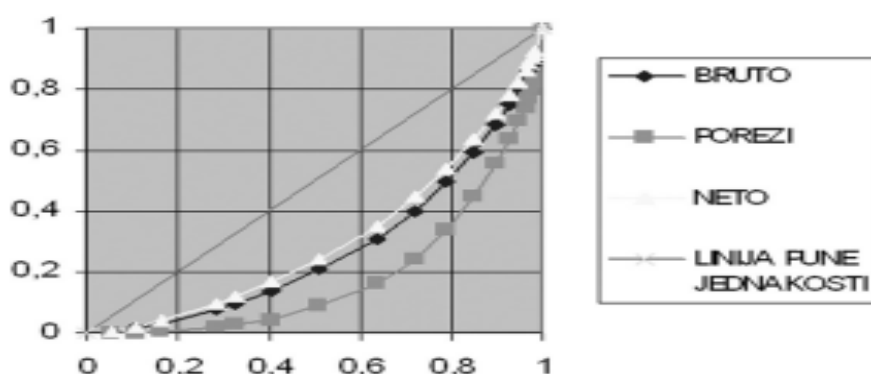
²⁶ Mjere nejednakosti bi pokazivale znatno veću nejednakost da su računate na osnovu bruto dohotka, ali zbog nedostupnosti podataka predstavljene su na osnovi neto dohotka

²⁷ Jelčić B. (1997.): *Javne financije*, Informator, Zagreb, str. 147.

²⁸ Kusanović, T. (2015./2016.) :Porezni sustav i politika, nastavni materijal akad. god. 2015./2016., Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, str.1., dostupno na: <https://www.efst.hr/interno/autorizacija.php>

Jedna od podjela poreza jest ona na izravne i neizravne. Kod izravnih poreza (primjerice poreza na dohodak) ne postoji mogućnost prevaljivanja poreznog tereta na treću osobu dok kod neizravnih (primjerice PDV-a) ta mogućnost postoji. Izravni porezi su pravedni jer se naplaćuju izravno od poreznih obveznika i prema njihovoj ekonomskoj snazi (onaj tko ima više, plaća veći iznos poreza), suprotno neizravni porezi su nesocijalni jer ih plaćaju svi neovisno o razini dohotka.²⁹ Iz navedene odlike pravednosti izravnih poreza može se zaključiti da će upravo ta kategorija poreza biti korisna za ublažavanje ekonomskih nejednakosti. Za daljnju analizu i za objašnjenje uloge porezne politike u preraspodjeli dohotka kao najbitniji dio poreznog sustava ističe se porez na dohodak, razlog tome je sljedeći. U tablici 2 može se vidjeti da više od 50% ukupnog dohotka odlazi na dohodak od nesamostalne djelatnosti za koji se veže porez na dohodak, također unutar kategorije nesamostalne djelatnosti kao najvažniji izvor dohotka ističu se plaće. Porez na dohodak u Hrvatskoj se tokom vremena mijenjao u svim elementima (osobni odbitak, dodatne olakšice, porezni razredi, porezne stope)³⁰. Porez na dohodak u RH je progresivan porez što znači da će više poreza platiti osoba s većim dohotkom i obrnuto. Upravo je karakteristika progresivnog poreza potrebna za redistribuciju dohotka, na način da uzme više od bogatijih i to redistribuira siromašnijim.

Sljedeći grafikon Lorenzove krivulje ilustrira ulogu porezne politike na redistribuciju dohotka.

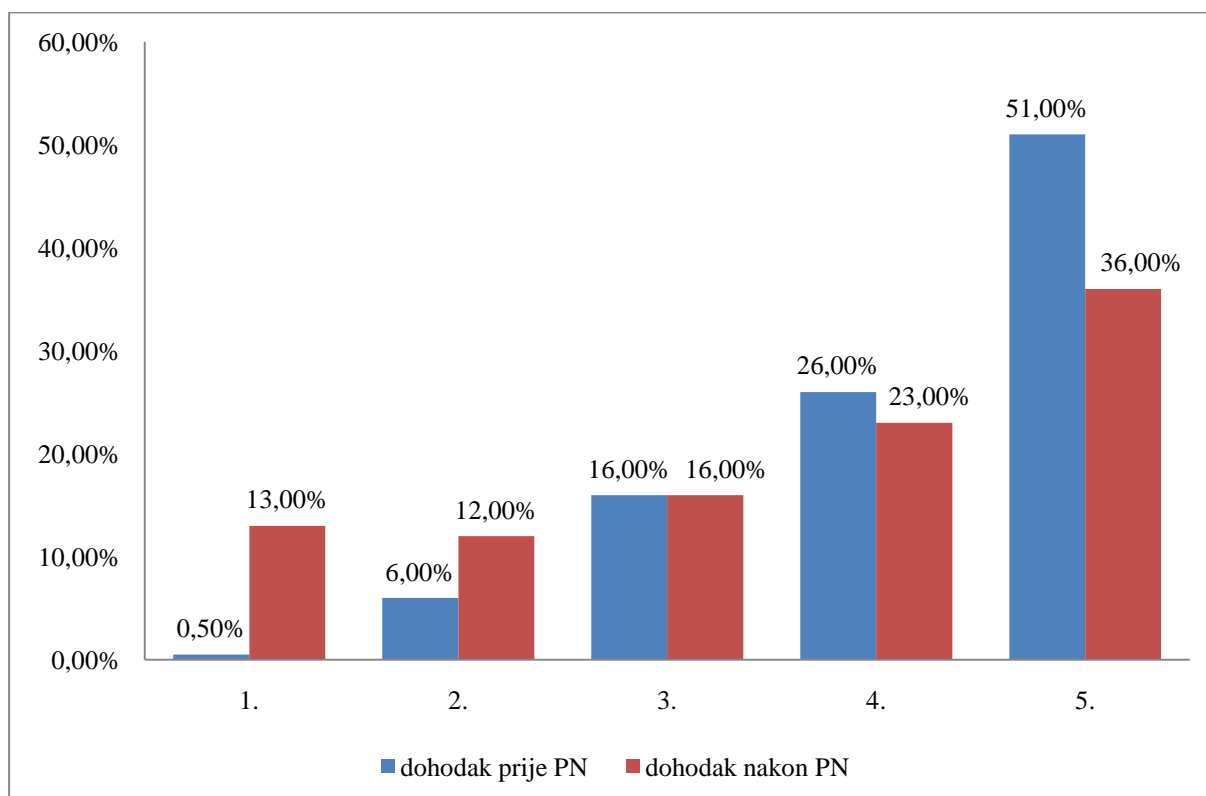
Slika 1: Lorenzove krivulje za 2001. godinu

Izvor: Drezgić, S., Sever, I.(2003.): *Koncepcija i strategija socijalnih odnosa u Hrvatskom društvu- distribucija dohotka i imovine*, str.189.

²⁹ Nikolić, N. (1999.) : *Počela javnog financiranja.*, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, str.94.

³⁰ Pogledaj dodatak 1

Na slici 1 uočavaju se određene razlike u stupnju nejednakosti nakon i prije oporezivanja. Crna krivulja koja predstavlja nejednakost mjerenu bruto dohotkom (dohotkom prije poreza) odražava veću nejednakost u raspodjeli dohotka od bijele linije koja predstavlja neto dohodak (dohodak nakon oporezivanja). Kao što se vidi na slici razlog smanjene nejednakosti neto dohotka su porezi, odnosno porezna politika. Dakle, ako se zamisli sustav koji bi prihvatio tržišnu raspodjelu dohotka niži dohodovni razredi imali bi za razliku od stvarnog sustava manji udio dohotka u ukupnom dohotku, dok bi viši dohodovni razredi imali veći dohodak, odnosno veći udio u ukupnom dohotku u pretpostavljenom sustavu. Prethodno je naglašeno da najveći udio u dohotku ima nesamostalna djelatnost odnosno plaće koje se oporezuju porezom na dohodak, vodeći se tom činjenicom možemo zaključiti da u preraspodjeli dohotka osim socijalnih transfera najvažniju ulogu ima upravo porez na dohodak što je se pokazati u sljedećoj analizi.

Grafikon 7: Raspodjela dohotka, poreza i naknada prema kvintilnim skupinama u 2005. godini

Izvor: Urban, I.(2008.): *Preraspodjela dohotka u Hrvatskoj: Uloga izravnih poreza i socijalnih transfera*, Institut za javne financije, Zagreb, str.400., dostupno na: http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_405.pdf

Na grafikonu 7 prikazana je moć fiskalnog sustava da preraspodjeljuje dohodak promjenom nejednakosti u tranziciji od dohotka prije PN (engl. pre-tax-and-benefit income)

do dohotka poslije PN (engl. post-tax-and-benefit income)³¹. Fiskalni sustav smanjuje (povećava) dohodovnu nejednakost ako su relativni dobitci koje stvara veći (manji) za one s niskim nego one s visokim dohocima. Prve dvije kvintilne skupine ili 40% kućanstva s najnižim dohocima ostvaruju 6,5% ukupnog dohotka prije PN, no nakon preraspodjele čine četvrtinu raspoloživog dohotka. Udio srednje kvintilne skupine ostaje nepromijenjen u tranziciji od tržišnog do raspoloživog dohotka jer je ta skupina dobila putem transfera onoliko koliko je dala u obliku poreza. S druge strane udio gornje kvintilne skupine pada s 1/2 prije PN na 1/3 poslije PN. Gini koeficijent za 2005. godinu (koji uključuje prirodne dohotke) iznosi 51,44 za dohodak prije PN i 29,63 za dohodak poslije PN, dakle u ovom slučaju fiskalni sustav postiže smanjenje nejednakosti dohotka od 40%.³² Ako bi se prethodna rečenica stavila u kontekst Lorenzove krivulje na slici 1, krivulja bruto dohotka bi predstavljala dohodak prije PN, a krivulja neto dohotka dohodak nakon PN, pomicanjem krivulje u lijevo postiže se manja nejednakost, odnosno manja površina koju omeđuju krivulja jednakosti i Lorenzova krivulja. Na taj način smanjenjem površine smanjuje se i brojnik za izračun Gini koeficijenta, a samim time i Gini koeficijent.

Redistributivnom učinku doprinose različiti fiskalni instrumenti, analiza dekompozicije vertikalnog učinka³³ koju je proveo Urban, I.(2008.), 2005. godine pokazuje da porez na dohodak zauzima 3. rang (ako je referentni dohodak onaj prije PN), odnosno 2. rang (ako je referentni dohodak onaj nakon PN). Ispred poreza na dohodak nalaze se mirovine.³⁴ Dakle, sada kada je dokazano da porez na dohodak ima važnu ulogu u redistribuciji dohotka, imajući na umu njegovu progresivnost može se nastaviti daljnja analiza unutar samog poreza na dohodak, odnosno može se izložiti koji elementi tog poreza imaju presudnu ulogu u progresivnosti i preraspodjeli dohotka.

Zanimanje za progresivnost poreza na dohodak proizlazi iz njegove superiornosti u smislu društvenog blagostanja spram proporcionalnog (koji oporezuje sve jednako bez obzira na dohodak) i regresivnog poreza (koji više uzima onima koji imaju manje). Za postizanje progresivnosti poreza na dohodak država raspolaže s nekoliko elemenata poreznog sustava; raspored poreznih stopa, utjecaj osobnog odbitka i ostalih odbitaka, te umanjenja porezne obveze. U prosjeku najveća se zasluga za progresivnost može pripisati osobnom odbitku koji

³¹ Šire vidjeti kod: Urban, I.(2008.): Ibid., str.394-395.

³² Urban, I. (2008.): Ibid., str. 394.,398.,399.

³³ Vertikalni učinak je mjera vertikalne nejednakosti, odnosno različitog tretiranja dohodovno siromašnih i bogatih

³⁴ Urban, I. (2008.): Ibid., str. 401-404.

je od 6 do 7 puta jači od rasporeda poreznih stopa na medijanu, no kako se bližimo gornjim kvintilima relativan doprinos za svaki od navedena dva učinka iznosi 50%. Učinak ostalih odbitaka i umanjenja porezne obveze je znatno manji.³⁵

Sljedeća tablica predstavlja rezultate istraživanja dekompozicije utjecaja različitih elemenata na progresivnost poreza na dohodak u razdoblju od 2001. do 2004. godine.

Tablica 6: Učinci pojedinih elemenata na progresivnost poreza na dohodak (postotak ukupne progresivnosti)

	Godine			
	2001.	2002.	2003.	2004.
Ukupna progresivnost	100,0	100,0	100,0	100,0
Učinak osobnog odbitka	89,5	91,0	95,4	93,2
Učinak rasporeda poreznih stopa	15,0	14,3	11,7	13,9
Učinak ostalih odbitaka	-4,3	-5,2	-6,9	-6,9
Učinak umanjenja porezne obveze	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2

Izvor: Urban, I. (2006.): *Što porez na dohodak u Hrvatskoj čini progresivnim?*, Institut za javne financije, Zagreb, str.3., dostupno na: <http://www.ijf.hr/newsletter/23.pdf>

Učinak osobnog odbitka u cijelom promatranom razdoblju ima najveću zaslugu za progresivnost poreza na dohodak, 2004. godine 93,2% ukupne progresivnosti je postignuto upravo osobnim odbitkom. Učinak rasporeda poreznih stopa je drugi po važnosti i njime je postignuto ukupno 13,9% progresivnosti za 2004. godinu. Ispred učinka ostalih odbitaka i učinka umanjenja porezne obveze nalazi se negativan predznak, što znači da oni svojim djelovanjem smanjuju potencijalnu progresivnost poreza na dohodak, no njihov relativni učinak je naspram druga dva zanemariv. Spoznaja o važnosti svakoga pojedinog elementa poreznog sustava u postizanju progresivnosti može biti korisna pri oblikovanju porezne reforme. Na primjer, ako se progresivnost postiže pretežno osobnim odbitkom kao u Hrvatskoj, možemo zaključiti da bi se uvođenjem samo jedne porezne stope na osnovicu zadržao velik dio sadašnje progresivnosti. Postavlja se pitanje što bi se dogodilo s raspodjelom poreznog tereta i progresivnošću da je u 2004. godini umjesto stvarnog na snazi bila inačica sustava s jednom poreznom stopom?, odgovor daje sljedeća slika 2.

Stope (15%, 25%, 35%, 45%) poreza na dohodak 2004. godine bile su podijeljene na četiri porezna razreda, dok je u simuliranom poreznom obliku porezna stopa iznosila 18,8%. Iz dohotka je u oba sustava isključen dohodak od dividendi i udjela u dobiti, osnovni te ostali odbitci su jednaki stvarnima, također simulirani sustav prihodno je neutralan (prikuplja jednak

³⁵ Urban I. (2006.): *Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: Dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa*, Institut za javne financije, Zagreb, str.217., 224., dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/8384>

porezni prihod kao i stvarni sustav). Na slici dva obveznici su podijeljeni u razrede prema godišnjem dohotku prije oporezivanja. Stupci 4. i 6. pokazuju prosječnu poreznu stopu³⁶ koja se u oba sustava povećava porastom dohodovnih razreda, što znači da p.p.s. potvrđuje progresivnost simuliranog sustava. Događaju se određene promjene u promjeni raspodjele poreznog tereta u simuliranom sustavu u usporedbu s stvarnim. Prosječna porezna stopa pala je za sve obveznike s dohotkom manjim od 20.000 kuna, te za one s dohotkom većim od 100.000 kuna. Najveće relativno smanjenje porezne obveze od 10 postotnih bodova, imali bi oni koji najviše zarađuju, ali koji i u stvarnom sustavu plaćaju najviše poreza, a to su obveznici s dohotkom većim od 200.000 kuna. Najveće relativno povećanje prosječnoga poreznog tereta od 2,4 postotna boda dobili bi obveznici s dohotkom između 50.000 i 60.000 kuna.³⁷

Dohodovni razredi (u tis. kn)	Postotak populacije obveznika	Stvarni porez (kn po obvezniku)	Stvarni porez p.p.s. (%)	Simulirani porez (kn po obvezniku)	Simulirani porez p.p.s. (%)	Razlika (kn po obvezniku)	Razlika (u p.b.)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7=5-3.	8=6-4.
0-10	15,1	95	1,9	0	0,0	-95	-1,9
10-20	20,6	100	0,7	16	0,1	-84	-0,6
20-30	20,4	371	1,5	445	1,8	74	0,3
30-40	12,9	1.153	3,3	1.549	4,5	396	1,2
40-50	8,5	2.410	5,4	3.291	7,4	881	2,0
50-60	6,8	3.719	6,8	5.053	9,2	1.334	2,4
60-70	5,4	5.412	8,4	6.821	10,5	1.410	2,1
70-80	3,3	7.304	9,8	8.568	11,5	1.264	1,7
80-90	2,1	9.247	10,9	10.247	12,1	1.000	1,2
90-100	1,2	11.637	12,3	12.211	12,9	574	0,6
100-120	1,4	15.659	14,4	15.110	13,9	-550	-0,5
120-150	1,0	23.097	17,4	19.711	14,8	-3.386	-2,6
150-200	0,7	34.960	20,5	26.744	15,7	-8.216	-4,8
200 i više	0,7	91.156	27,4	57.182	17,2	-33.974	-10,2
Ukupno:	100,0	2.930	8,1	2.930	8,1	0	0,0

p.p.s. – prosječna porezna stopa; p.b. – postotni bodovi

Slika 2: Usporedba stvarnoga i simuliranoga godišnjeg tereta poreza na dohodak u 2004. godini

Izvor: Urban, I. (2006.): Ibid., str.2.

Slika 2 daje prosječne vrijednosti za pojedine dohodovne razrede, tako da unutar svakog od tih razreda nalaze se pojedinci koji imaju bitno različit tretman u sadašnjem sustavu, pa bi u sustavu s jednom stopom rast (pad) tereta za neke bio veći, a za neke manji

³⁶ $p.p.s. = \frac{\text{Ukupan porez i prirez}}{\text{Dohodak (bruto plaća-doprinosi iz plaće)}} (2)$

³⁷ Urban, I. (2006.): *Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta*, Institut za javne financije, Zagreb, str. 1-2., dostupno na : <http://www.ijf.hr/newsletter/24.pdf>

od prosjeka za skupinu. Ova analiza pokazuje da je za postizanje progresivnosti u sustavu poreza na dohodak dovoljno imati osobni odbitak i samo jednu poreznu stopu. Dakle, zadržavanjem postojećega osobnog odbitka, ukidanjem svih ostalih olakšica i uz jedinstvenu stopu od 19% postigao bi se isti iznos prihoda i oko 90% progresivnosti³⁸ kao u stvarnom sustavu.³⁹

Nakon analize učinkovitosti poreza na dohodak da preraspodjeli porezni teret i dohodak pokušat će se analizirati kako mijenjanje pojedinih elemenata utječe na bogatije odnosno siromašnije građane u cilju daljnjeg poboljšanja slike raspodjele dohotka u RH.

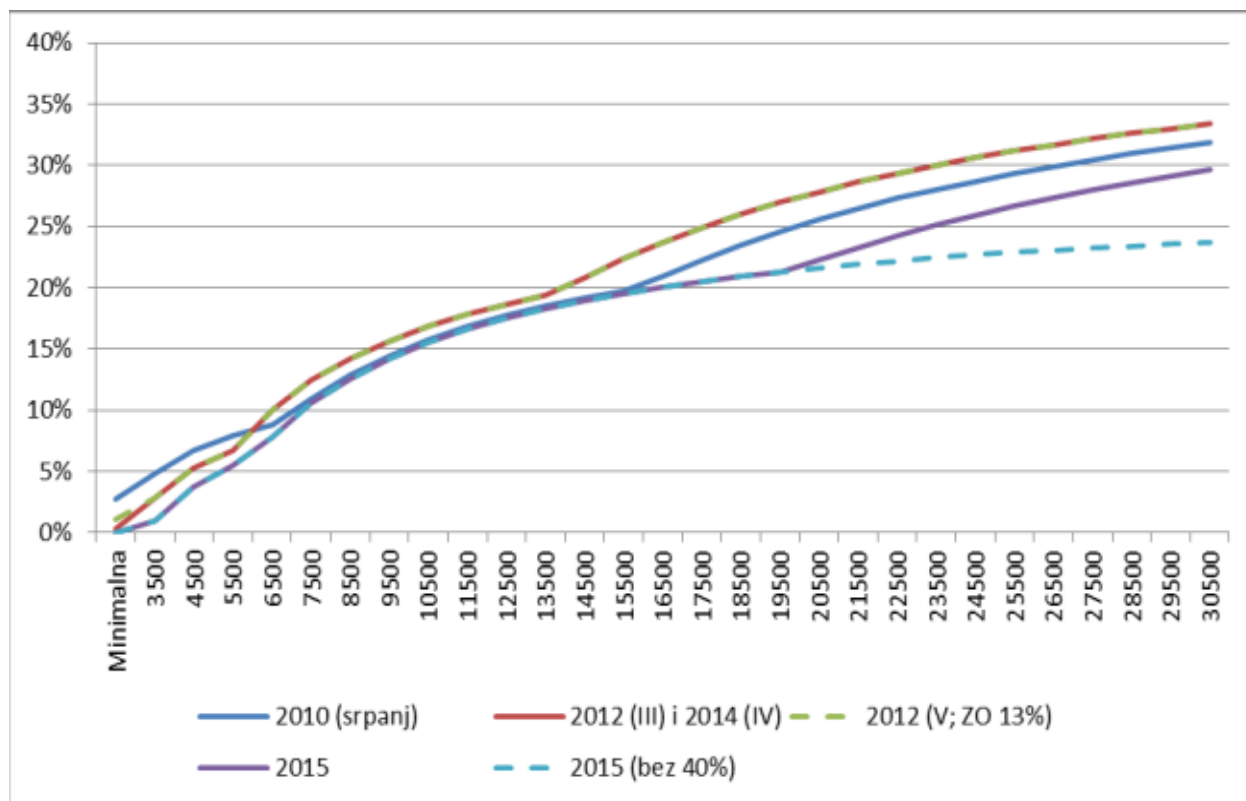
Ako se kao prvi element promotri osobni odbitak onda povećanjem istoga više koristi odnosno ušteda ostvaruju pojedinci s višim dohocima nego pojedinci s niskim dohocima jer je njihov dohodak manji od osobnog odbitka. Dakle, oni najsiromašniji često ne mogu u potpunosti iskoristiti osobni odbitak jer isti ne mogu prijeći iznos dohotka jer bi tada porezna osnovica bila negativna, oni u tom slučaju plaćaju 0 kn poreza. S druge strane svako povećanje osobnog odbitka koristi obveznicima s višim dohotkom jer im smanjuje poreznu obvezu. Nadalje u koliko se promotre ostale olakšice može se zaključiti isto, da bogatiji imaju više koristi od uvođenja ili povećanja istih. Primjerice, ako je ukupni iznos olakšica (npr. zdravstvene usluge, rješavanje stambenog pitanja, dobrovoljno mirovinsko, dopunsko zdravstveno osiguranje) koji se može ostvariti u jednoj godini 12.000 kn, pojedinac s primjerice 18.000 kn godišnjeg dohotka jednostavno ne može odvojiti još 12.000 kn u godini za npr. dodatno mirovinsko osiguranje. Za njega bi bilo dobro kada bi mogao izdvojiti barem 2.000 kuna, ali to mu ne bi pomoglo u smanjenju porezne obveze. S druge strane, pojedinac s 80.000 kuna moći će plaćati nekoliko osiguranja i ostvariti razne olakšice. Upravo navedeno je jedan od razloga zašto se prethodno promatrano simulirani sustav indirektna progresije s jedinstvenom poreznom stopom za sve, osobnim odbitkom i ukinutim olakšicama. Ukidanjem svih olakšica na neki način postiže horizontalna pravednost (oni s istim dohotkom plaćaju isto), jer korištenjem olakšica osobe s jednakim dohotkom prije oporezivanja plaćaju različite iznose jer je osoba A odlučila potrošiti svoj dohodak na način na koji to zakon preferira dok osoba B to nije učinila.⁴⁰

³⁸ Prema Urban, I. (2006.), Kakwanijev indeks progresivnosti za stvarni sustav iznosi 0,337, a za simulirani sustav 0,303, što znači da je uvođenjem jedne stope zadržano oko 90% progresivnosti.

³⁹ Urban, I. (2006.): Ibid., str.2

⁴⁰ Urban, I. (2005.): Novi zakon o porezu na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta, Institut za javne financije, Zagreb, str.2-3., dostupno na: <http://www.ijf.hr/newsletter/18.pdf>

Za analizu utjecaja poreznih razreda i stopa koristit će se razdoblje od 2009. do 2014. godine. Učinak promjena poreznih stopa i razreda prikazat će se pomoću krivulja koncentracija poreza i prireza s obzirom na bruto dohodak i simulacije p.p.s. za različite razine bruto dohotka.⁴¹

Slika 3: Simulacija p.p.s. za različite razine bruto dohotka

Izvor: Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): *Učinak promjena poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj*, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb, str.10., dostupno na: <http://web.efzg.hr/repec/pdf/Clanak%2015-13.pdf>

Promatrajući sliku 3 i p.p.s. po razinama bruto dohotka još jednom se zaključuje da je hrvatski porez na dohodak progresivan, odnosno p.p.s. raste kako raste visina bruto dohotka. Za objašnjenje utjecaja pojedinih elemenata gornju distribuciju bit će podijeljena na pet dijelova.

Do razine bruto dohotka od cca. 6.000 kn (mjesečna razina) p.p.s. za 2010. godinu bila je najveća najmanjeg osobnog odbitka u promatranim godinama, do razine ovog dohotka promjene razreda i stopa u preostalim godinama nisu imali utjecaja. Nakon razine dohotka od cca. 6.000 kn pa do cca. 7.500 kn najveća p.p.s. je u 2012. (2014.) godini razlog tomu u odnosu na p.p.s. iz 2010. godine je što povećanje osobnog odbitka sa 1.800 na 2.200 kuna nije

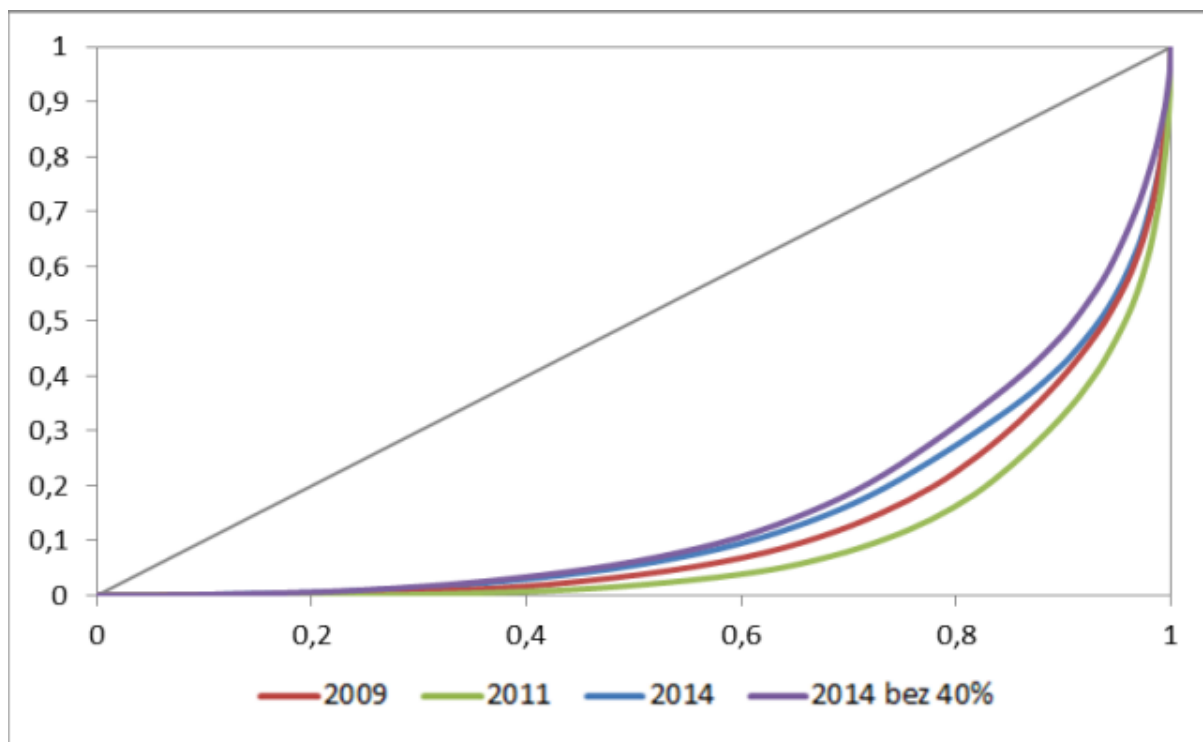
⁴¹ Pri izračunu p.p.s. uzet će se u obzir da se radi i dohotku od nesamostalne djelatnost, odnosno klasičnom zaposleniku, da porezni obveznik nema uzdržanih članova obitelji, te da je stop prireza 12%.

bilo dovoljno da kompenzira smanjenje prvog poreznog razreda sa 3.600 na 2.200 kuna. Dakle za one porezne obveznike za koje je p.p.s. veći u 2012.(2014.) godini u odnosu na 2010. godinu povoljnija opcija je zadržavanje manjeg iznosa osobnog odbitka i šireg iznosa osnovice prvog razreda, kako ne bi prešli u drugi porezni razred stope 25%. Uspoređujući p.p.s. za iste obveznike u 2012. (2014.) godini i 2015. godini manja je p.p.s. za 2015. godinu jer je veći osobni odbitak, što smanjuje poreznu obvezu obveznika koji imaju bruto dohodak do cca. 7.500 kn. Nadalje, ako se za iste obveznike usporedi 2010. i 2015. godina vidi se da je za razliku od 2012.(2014.) godine u 2015. godini za ovu skupinu poreznih obveznika uspio prevladati učinak osobnog odbitka nad sužavanjem prvog poreznog razreda. Zbog prevladavanja učinka osobnog odbitka na donjem dijelu distribucije moguće je to povezati sa zaključkom sa str. 26., koji kaže da je učinak osobnog odbitka tada jači za oko 6-7 puta. Što znači da će obvezniku biti povoljnije iskoristiti veći osobni odbitak od 2.600 kn i ući u drugi porezni razred (25%), nego ostati u prvome razredu i imati osobni odbitak od 1.800 kn.

Od cca. 7.500 do cca. 16.000 kn bruto dohotka p.p.s. iz 2012. (2014.) godine ostaje najveći iz istih razloga kao i za prethodnu skupinu samo što u ovom slučaju postoji ulazak i u treći porezni razred (40%). Za ovu poreznu skupinu p.p.s. za 2010. i 2015. godinu otprilike je na istoj razini, 2010. godine su za ovaj razred povoljniji razmjera razreda i stopa, a nepovoljniji osobnog odbitka, u 2015. godini situacija je drukčija osobni odbitak se povećava (što je pozitivno), ali se razmjera razreda pogoršao za ovu skupinu, ovu konstataciju također možemo povezati sa zaključkom sa str. 26., koji kaže da je utjecaj poreznih stopa (razreda) i učinak osobnog odbitka negdje oko 50% za svaki u gornjim dijelovima distribucije.

Četvrta skupina je ona sa bruto dohotkom od cc. 16.000 kn do cca. 20.000 kn, uz nju možemo povezati pravilo da raspored stopa i razreda najviše djeluje na gornjim kvartilima, odnosno za obveznike s najvišim dohocima. Za ovu skupinu najmanja p.p.s. (ujedno i najpovoljnija za njih) je ona iz 2015. godine jer je u toj godini za razliku od prethodne dvije raspon poreznih razreda širi, 40% poreza na dohodak primjenjuje se za osnovicu tek iznad 12.200 kn. Peta skupina koju čine obveznici s bruto dohotkom većim od 16.000 kn najmanju p.p.s. ima u 2015. godini koja bi imala samo dvije porezne stope (bez one od 40%), to su obveznici koji bi na veći udio svog dohotka od prethodne skupine plaćali porez po stopi od 40%, zato je za njih izrazito povoljno ukidanje porezne stope od 40%. Za posljednju skupinu i ostale godine vrijede isti zaključci kao i za četvrtu skupinu, dakle to je skupina u kojoj prevladava učinak poreznih stopa, odnosno razreda.

Iz prethodnog teksta može se zaključiti da za različitu razinu dohodaka mijenjanje različitih elemenata ima različite (ne)povoljne učinke. Postavlja se pitanje što je onda od navedenog pravedno i za koga je pravedno, da se odgovori na ovo pitanje može pomoći sljedeća slika koncentracije poreza i prireza s obzirom na bruto dohodak.

Slika 4: Krivulje koncentracije poreza i prireza s obzirom na bruto dohodak

Izvor: Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): Ibid., str.12.

Krivulja koncentracije prikazuje neravnomjernu raspodjelu poreznog tereta u odnosu na krivulju apsolutne jednakosti, što je krivulja udaljenija od dijagonale, nejednakost u raspodjeli poreznog tereta je veća i obrnuto. Slika 4 pokazuje da veći broj poreznih razreda i više gornje granične stope poreza na dohodak ne moraju nužno dovesti do „pravednije“ distribucije poreznog tereta, navedeno je vidljivo uspoređujući 2009. i 2014. godinu. Odgovor zašto je 2014. „pravednija“ pronalazimo u strukturi poreznih obveznika prema bruto dohotku (prevladavaju zaposleni s nižim razinama bruto dohotka) ⁴² iz tog razloga veća „pravednost“ postiže se ako se jednakim ili „sličnim“ poreznim stopama obuhvate niže razine dohotka. Također odgovor zašto je distribucija „pravednija“ u 2014. godini u odnosu na 2011. godinu daje činjenica da je „srednji“ sloj jače oporezivan. Prvi porezni razred smanjen je na dohotke do 2.200 kuna u odnosu na prethodnih 3.600 kuna, porez po najvišoj stopi od 40% plaća se na već na dohotke iznad 8.800 kuna u odnosu na prijašnjih 10.800 kuna (vidjeti Dodatak 1).

⁴² Pogledaj dodatak 2

Očekuje se da će krivulja koncentracije u 2015. godini biti slična onoj u 2011. jer se radi o sličnom rasponu poreznih razreda. S obzirom na sve prethodno izneseno jasno se vidi kako je struktura obveznika prema razini dohotka, odnosno prilagođavanje poreznih razreda takvoj strukturi, presudno za konačni distribucijski učinak i progresivnost poreza na dohodak.⁴³

Prethodno u radu pojašnjeno je djelovanje porezne politike na smanjenje nejednakosti u kontekstu poreza na dohodak koji se direktno veže za oporezivanje najvažnijeg izvora dohotka, odnosno nesamostalne djelatnosti (plaća). Glavni cilj porezne politike jest prikupljanje dovoljnog iznosa prihoda uz prihvatljivu raspodjelu poreznog tereta, što veću jednostavnost i transparentnost, te uz što manje troškove i štetne učinke na ekonomsku efikasnost.⁴⁴ Za zadovoljenje tih ciljeva potrebno je primijeniti optimalnu kombinaciju elemenata koje porezni sustav nudi. Treba imati na umu da porezna politika kao dio fiskalne ima na raspolaganju i druge porezne oblike koji bi u kombinaciji sa onim što je ovdje predstavljeno možda postignu i veću redistribuciju dohotka i veću pravednost. Što se tiče samog poreza na dohodak neki autori smatraju da je za postizanje veće jednakosti potrebno u osnovicu uključiti i dohodak od dividendi i udjela u dobiti (koji je u nekim razdobljima bio isključen iz sustava oporezivanja), dok s druge strane to uključivanje dovodi do dvostrukog oporezivanja putem dobiti (razina poduzeća) i dohotka (razina pojedinca). Također unutra poreza na dohodak spominje se i uvođenje negativnog poreza na dohodak. Negativan porez na dohodak je progresivan porezni sustav u kojem ljudi koji zarađuju ispod određene svote novca primaju određenu svotu novca od države, umjesto da plaćaju porez državi.

Već je prije naglašeno da ukoliko se kao osnovicu mjerenja nejednakosti uzme bogatstvo odnosno dohoci od vlasništva, Lorenzova krivulja postaje izbočenija, nejednakost veća. U skladu s time autori imaju različite zaključke kako smanjiti nejednakost i na toj razini, pa predlažu porez na imovnu, ukidanje olakšica bogatima, izjednačenje svih dohodaka od imovine pri oporezivanju, porez na luksuzne proizvode, itd. Također, Piketty (*Kapital u 21. stoljeću*) koji je u posljednje vrijeme izazvao brojne rasprave, kritike smatra da je veći problem društva u raspodjeli bogatstva, odnosno dohotka od vlasništva nego dohotka od rada pa mjere koje on predlaže za Hrvatsku su; progresivni porez na kapital, progresivni porez na nasljedstvo, rješavanje pitanje starenje stanovništva (zbog sve manje rade snage i povećavanja

⁴³ : Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): Ibid., str. 12.

⁴⁴ Urban, I. (2006.): Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta, Institut za javne financije, Zagreb str.2 <http://www.ijf.hr/newsletter/24.pdf>

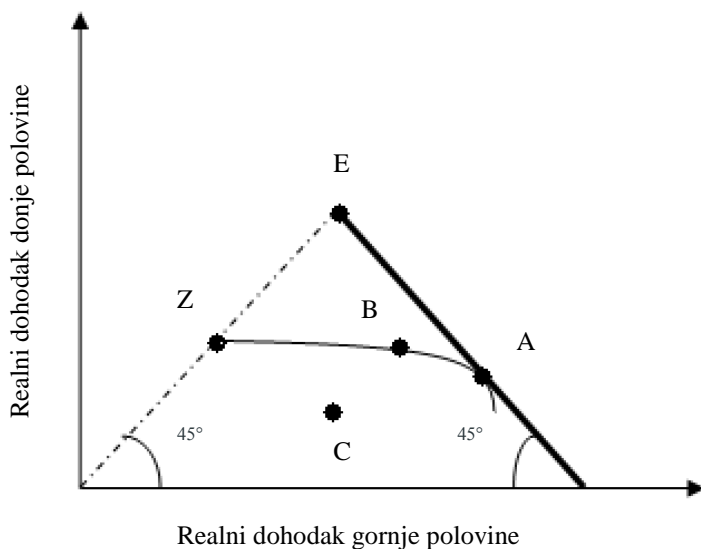
broja umirovljenika, koji također doprinose nejednakost), daljnje istraživanje nejednakosti jer taj problem u Hrvatskoj nije dovoljno istražen.

Različiti autori imaju različita mišljenja kako smanjiti nejednakosti, tako i različiti ljudi imaju različite stavove o tome koji su porezi za njih (ne)pravedni. Poreze nitko ne voli i ne plaća iz dobre volje, nego zato što zakon tako propisuje. Tako npr. ljudi koji nemaju svoju nekretninu smatraju da bi ostali vlasnici trebali platiti određeni namet na istu, isto je s uvođenjem poreza na kapital bilo da se radi o dividendama, dobiti, nasljeđu nezadovoljni će biti vlasnici tog kapitala koji smatraju da se radi o nepravdi i da obeshrabruje pojedince na npr. štednju, te može uzrokovati odljev kapitala iz zemlje. Uvođenjem prethodno spomenutog negativnog poreza na dohodak s jedne strane bi se pomoglo onima najslabijeg imovinskog statusa, dok s druge strane postavlja se pitanje da li isti porez zapravo destimulira te ljude na rad i potiče njihovu lijenost. Dvije od mnogo karakteristika dobrog poreznog sustava su efikasnost i pravednost, postavlja se pitanje kako izvršiti preraspodjelu dohotka, a da se ostvare obe poželjne karakteristike. Odgovor na prethodno pitanje daje tzv. Okunov zakon.

Država poduzimajući mjere preraspodjele dohotka narušava ekonomsku efikasnost i smanjuje iznos nacionalnog dohotka, s druge strane jednakost je etičko dobro i vrijedno ga je i platiti. Pitanju, koliko smo spremni platiti u obliku smanjene efikasnosti da bismo imali veću jednakost posvetio se Arthur Okun u pokusu sa „šupljim vjedom“.⁴⁵ Spomenute mjere preraspodijele (progresivni porez na dohodak, prijenosna plaćanja) u konačnici uvijek znače oduzimanje od bogatih i davanje siromašnima, pri tom treba imati na umu da neće cijela svota oduzeta bogatima biti transferirana siromašnima, jedan dio potrošiti na činovništvo koje prikuplja poreze i ostale troškove. Također, visoke porezne stope koje pogađaju najbogatije mogu djelovati na to da oni smanjuju, pogrešno usmjeravaju štednju ili radni napor, u konačnici to smanjuje nacionalnu proizvodnju i ide na štetu svima. Prijenosni transferi od siromašnih stvaraju ovisan stalež koji onda smanjuje svoj radni napor. Dakle, učinak koji se stvara preraspodjelom sličan je učinku ulijevanja vode u šuplje vjetro. Postavlja se pitanje: koliko ističe iz šupljeg vjetro? Okun kaže da je odliv neznatan i neusporediv s koristima iz preraspodjele, smatra da se prekida začarani krug siromaštva te se povećava proizvodnost i gospodarska učinkovitost. Postoje i mišljenja drugih koji smatraju da je Okun u krivu i da mjere preraspodjele loše djeluju na gospodarsku učinkovitost i sveukupni dohodak.⁴⁶

⁴⁵ Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str.365-366.

⁴⁶ Nikolić, N. (1999.) : op.cit., str. 235-236.

Slika 5: Preraspodjela uz trošak neefikasnosti

Izvor: Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): op. cit., str.366.

Slika 5 ilustrira Okunovo razmišljanje, cijelo stanovništvo podijeljeno je na dvije dohodovne skupine: skupinu s niskim i skupinu s visokim dohotkom. Točka A obilježava stanje prije preraspodjele u kojem nema poreza ni transfera, dakle u toj točki pojedinci žive od dohotka koji su ostvarili na tržištu. U konkurentskom gospodarstvu točka A je točka najviše učinkovitosti u kojoj je bruto-društveni proizvod najveći. Međutim, pri djelovanju laissez-fairea u točki A skupina s višim dohotkom dobiva znatno više od donje polovine. Da bi smanjila nejednakost država će preraspodijeliti dohodak porezima i prijenosnim plaćanjima. U slučaju da se dohodak preraspodjeli na način da se BDP ne smanji gospodarstvo bi došlo u stanje jednake raspodjele prikazano u točki E. U točki E obje skupine stanovništva ostvaruju jednaki dohodak. Gospodarstvo od točke A do točke E prelazi cijeli niz stanja po crti EA- crti preraspodjele. Crta EA je nagiba -45° , što znači da sve što se uzme skupini s visokim dohotkom dobije skupina s niskim dohotkom, pritom se BDP ne mijenja. Stanje se mijenja kada mjere preraspodjele stvaraju poremećaje i smanjuju učinkovitost. Ako se prilikom uzimanja dohotka os skupine s visokim dohotkom samo jedan dio pretvori skupini s niskim dohotkom onda crta preraspodjele postaje krivulja ABZ. Primjerice, ako se za svakih 100 kuna poreza na bogate, dohodak siromašnih poveća za 50 kuna, a razlika se rasipa u uzaludne troškove.⁴⁷

⁴⁷ Nikolić, N(1999.) : op.cit., str. 236.

5. Zaključak

Funkcioniranje tržišnog mehanizma zadivljujuće je, njime nitko ne upravlja, a uspješno obavlja glavne funkcije i tako odgovara na temeljna ekonomska pitanja; što, kako i za koga?. U odgovoru na ta pitanja presudni su novčani glasovi jer tržište dobra i dohotke alocira upravo prema njima, a ne prema potrebi. Iz te činjenice proizlazi izvor problema ovoga rada i neefikasnost djelovanja tržišta u području pitanja za koga. Tržište raspodjelu dohotka određuje prema faktorima proizvodnje (zemlja, kapital i rad) i cijenama istih. Tako ako se radi o faktoru proizvodnje- rada, tržište dohodak alocira prema npr. obrazovanju, talentu. Čista laissez-faire privreda proizvodi velike nejednakosti u raspodjeli dohotka. Tržišna ekonomija nagrađuje ljude prema mogućnostima da proizvedu dobra koja su drugi ljudi voljni kupiti. To je razlog zašto najbolji košarkaš zarađuje više od najboljeg šahista svijeta, potražnja za košarkašem tj. kartama košarkaške utakmice je daleko veća od one za partijom šaha. Stupanj nejednakosti u raspodjeli početnog dohotka ispravlja država. U Hrvatskoj nejednakosti u raspodjeli dohotka mjerene Gini koeficijentom, kvintilnim omjerom (S20/S80), u razdoblju od 2001. do 2015. godine nisu značajno odstupale od prosjeka za EU(27), u nekim godinama su mjere pokazivale i manje nejednakosti od prosjeka. Pokazatelji nejednakosti najlošiji su bili u 2010. godini, odnosno u vremenu velikog odraza krize na gospodarstvo u Hrvatskoj, Gini koeficijent tada je iznosio 32, a kvintilni omjer (S20/S80) 5,5. Najmanje vrijednosti istih pokazatelja zabilježene su u 2009. godini, Gini koeficijent je iznosio 29, a kvintilni omjer (S20/S80) 4,6. Prema najnovijim podacima Gini koeficijent u Hrvatskoj iznosi 30,9, dok kvintilni omjer (S20/S80) iznosi 5,3, što bi značilo da peta kvintila skupina osoba s najvišim dohotkom ima 5,3 puta veći dohodak od prve kvintilne skupine, odnosno 20% najsiromašnijih. Najveći udio u ukupnom dohotku u Hrvatskoj ima dohodak od nesamostalne djelatnosti, odnosno plaće, one ujedno pridonose ukupnoj nejednakosti sa cca. 70%. Iz tog razloga je djelotvornost porezne politike na smanjenje nejednakosti dohotka bila mjerena upravo pomoću poreza na dohodak koji je u izravnoj vezi s dohotkom od nesamostalne djelatnosti. Uspješnost preraspodjele dohotka u Hrvatskoj je dijelom zasluga različitih transfera socijalne države, a dijelom porezne politike u okviru progresivnog poreza na dohodak. Progresivnost istoga najvećim djelom postiže se preko osobnog odbitka i rasporeda poreznih stopa odnosno razreda. Porezna politika uspješno vrši redistribuciju, a u okviru poreza na dohodak je dodatno poboljšava putem kombinacije njegovih različitih elemenata. Mijenjanje različitih elemenata je korisno za različite skupine dohodaka, tako primjerice osobni odbitak ima od 6 do 7 puta veći utjecaj na medijanu od učinka poreznih

razreda, taj omjer postaje 50% u korist jednoga i drugoga u gornjim kvintilima, a učinak razmještaja poreznih stopa i razreda najveći je u skupinama s najvišim dohotkom. Jedno je sigurno, u ukupnosti preraspodjele porezna politika (u ovom radu s naglaskom na porez na dohodak) je vrlo uspješan element. Prethodnu rečenicu potvrđuje i podatak da je Gini koeficijent 2005. godine u stanju prije preraspodjele iznosio 51,44, a nakon djelovanja porezne politike i transfera iznosi 29,63. U istoj godini u stanju prije djelovanja poreza i transfera 40% kućanstva s najnižim dohocima ostvarilo je 6,5% dohotka, a taj iznos nakon preraspodjele iznosi 1/4 ukupnog dohotka. U skladu sa svime što je prethodno navedeno možemo potvrditi radnu hipotezu $H(0)$: Porezna politika pozitivno djeluje na redistribuciju dohotka u RH, time što porezna politika (odnosno država) ne prihvaća tržišnu raspodjelu dohotka u kojoj bi niži dohodovni razredi imali znatno manji udio od viših dohodovnih razreda. U okviru svojih elemenata i mogućnosti promjene istih, porezna politika odnosno država mora paziti na dva suprotstavljena pojma efikasnosti i pravednosti, treba paziti da previše vode ne istekne iz šupljeg vjedra na različite troškove (administracija, činovništvo koje ubire poreze...). Također u reguliranja preraspodjele dohotka fiskalnoj politici dostupni su i drugi oblici poreza kojima dodatno može izvršiti preraspodjelu, s obzirom na sve navedeno država mora harmonizirati svoje porezne oblike s EU i paziti da donosi cjelovite, a ne parcijalne porezne reforme.

LITERATURA:

Knjige:

1. Jelčić B. (1997.): Javne financije, Informator, Zagreb
2. Mankiw N. G. (2006.): Osnove ekonomije, Zagreb
3. Nikolić, N. (1999.) : Počela javnog financiranja., Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split
4. Nestić, D. (2002.): Ekonomske nejednakosti u Hrvatskoj,Sveučilište u Zagrebu- Ekonomski fakultet Zagreb
5. Samuelson, P. A. i Nordhaus W. D. (1992.): Ekonomija,Zagreb: „Mate“
6. Stiglitz, J. E. (2013.): Ekonomija javnog sektora, Ekonomski fakultet, Beograd

Internet izvori:

1. Bajto, N. (2014): Nejednaki i nejednakiji, dostupno na : <http://arhiva.portalnovosti.com/2014/02/nejednaki-i-nejednakiji/> [20.07.2016.]
2. Babić Z. (2008.): Redistribucijski učinci socijalnih transfera u Republici Hrvatskoj, Ekonomski institut, Zagreb, dostupno na <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/766/701> [15.07.2016.]
3. Drezgić, S., Sever, I.(2003.): Konceptija i strategija socijalnih odnosa u Hrvatskom društvu- distribucija dohotka i imovine, dostupno na: http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_405.pdf [15.08.2016]
4. Državni zavod za statistiku, Anketa o potrošnji kućanstva(APK), dostupno na: <http://www.dzs.hr/> [05.08.2016]
5. Državni zavod za statistiku, Anketa o dohotku kućanstva(ADK), dostupno na: <http://www.dzs.hr/> [08.08.2016]
6. Državni zavod za statistiku, Osnovni pokazatelji siromaštva, dostupno na: <http://www.dzs.hr/> [01.08.2016]
7. Kusanović, T. (2015./2016.): Uvodne vježbe, nastavni materijal akad. god. 2015./2016., Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet split, dostupno na <https://www.efst.hr/interno/autorizacija.php> [10.02.2016]
8. Kusanović, T. (2015./2016.) :Porezni sustav i politika, nastavni materijal akad. god. 2015./2016., Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet Split, dostupno na <https://www.efst.hr/interno/autorizacija.php> [10.02.2016]

9. Nestić D. (2005.): „Raspodjela dohotka u Hrvatskoj: Što nam govore podatci iz ankete o potrošnji kućanstva?“, Ekonomski institut, Zagreb, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/5713> [27.07.2016.]
10. Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): Učinak promjena poreznih stopa na porezno opterećenje rada u Hrvatskoj, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb, dostupno na: <http://web.efzg.hr/repec/pdf/Clanak%2015-13.pdf> [30.07.2016.]
11. Urban, I. (2008.): Preraspodjela dohotka u Hrvatskoj: Uloga izravnih poreza i socijalnih transfera, Institut za javne financije, Zagreb, dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/46429> [30.07.2016.]
12. Urban, I. (2005.): Novi zakon o porezu na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta, Institut za javne financije, Zagreb, dostupno na: <http://www.ijf.hr/newsletter/18.pdf> [30.07.2016.]
13. Urban, I. (2006.): Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta, Institut za javne financije, Zagreb, dostupno na: <http://www.ijf.hr/newsletter/24.pdf> [30.07.2016.]
14. Urban I. (2006.): Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: Dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa, Institut za javne financije, Zagreb, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/8384> [30.07.2016.]
15. Urban, I. (2006.): Što porez na dohodak u Hrvatskoj čini progresivnim?, Institut za javne financije, Zagreb, dostupno na: <http://www.ijf.hr/newsletter/23.pdf> [30.07.2016.]

POPIS GRAFIKONA, TABLICA I SLIKA

Popis grafikona:

1. Grafikon: Lorenzova krivulja/ pravac.....9
2. Grafikon: Gini koeficijent u RH (2001.-2015.) i za EU(27).....14
3. Grafikon: Lorenzove krivulje na temelju ekvivalentnog dohotka, (2010.-2014.).....15
4. Grafikon: Raspoloživi dohodak (u kunama) prema dohodovnim decilima, prosjek po kućanstvu za 2008., 2009., 2010. i 2011. godinu.....16
5. Grafikon: Distribucija ekvivalentnog dohotka prema kvintilima, (2010.-2014.).....19
6. Grafikon: Kvintilni omjer dohotka (S80/S20) u RH (2001.-2015.) I za prosjek EU(27) (2006.-2014.).....20
7. Grafikon: Raspodjela dohotka, poreza i naknada prema kvintilnim skupinama u 2005. godini.....24

Popis tablica:

1. Tablica: Struktura dohotka i dohodovna nejednakost.....13
2. Tablica: Struktura raspoloživog dohotka prema dohodovnim decilima u 2010.....17
3. Tablica: Ginijev koeficijent koncentracije i doprinos pojedinih komponenti dohotka ukupnoj nejednakosti u % (obiteljske i invalidske mirovine uključene u socijalne transfere).....18
4. Tablica: Distribucija ekvivalentnog dohotka prema kvintilima, udio u ukupnom raspoloživom dohotku, (2010.-2014.).....19
5. Tablica: Kvintilni omjer dohotka (S80/S20) u RH (2001-2015.) i za prosjek EU(27) (2006.-2014.).....20
6. Tablica: Učinci pojedinih elemenata na progresivnost poreza na dohodak (postotak ukupne progresivnosti).....26

Popis slika:

1. Slika: Lorenzove krivulje za 2001. godinu.....23
2. Slika: Usporedba stvarnoga i simuliranoga godišnjeg tereta poreza na dohodak u 2004. godini.....27
3. Slika: Simulacija p.p.s. za različite razine bruto dohotka.....29
4. Slika: Krivulje koncentracije poreza i prireza s obzirom na bruto dohodak.....31
5. Slika: Preraspodjela uz trošak neefikasnosti.....34

PRILOZI

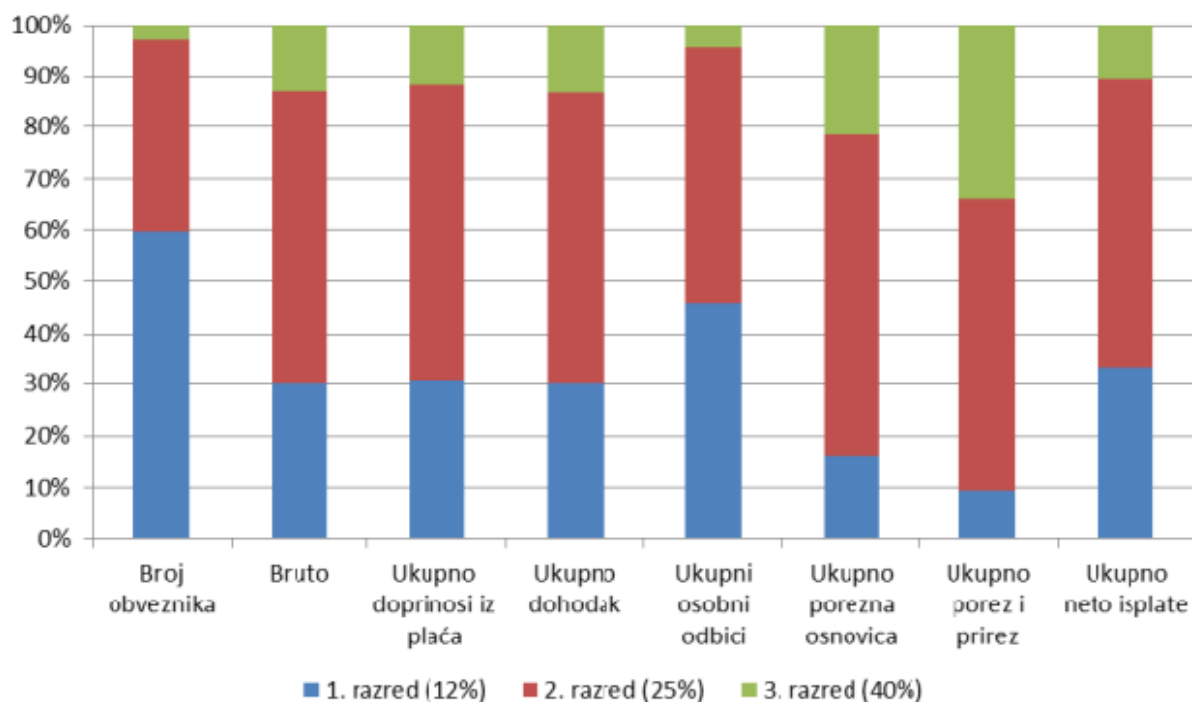
1. Prilog: Izmjene osnovnih elemenata poreza na dohodak u Hrvatskoj u razdoblju 1994.-2015.

Godina	Promjena	Neoporezivi dohodak (osobni odbitak)	I. Porezni razred		II. Porezni razred		III. Porezni razred		IV. Porezni razred	
			Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica
		332	25%	do 996	35%	iznad 996				
1994.	OO (veljača)	400	25%	do 1.200	35%	iznad 1.200				
	OO (srpanj)	500	25%	do 1.500	35%	iznad 1.500				
1995.	OO	700	25%	do 2.100	35%	iznad 2.100				
1997.	OO + stopa	800	20%	do 2.400	35%	iznad 2.400				
1999.	OO	1.000	20%	do 3.000	35%	iznad 3.000				
2000.	OO (travanj)	1.250	20%	do 3.750	35%	iznad 3.750				
2001.	Stope i razredi	1.250	15%	do 2.500	25%	2.500-6.250	35%	iznad 6.250		
2003.	OO, nova stopa i razred	1.500	15%	do 3.000	25%	1.500-7.500	35%	7.500-21.000	45%	iznad 21.000
2005.	OO	1.600	15%	do 3.200	25%	3.200-8.000	35%	8.000-22.400	45%	iznad 22.400
2008.	OO (srpanj)	1.800	15%	do 3.600	25%	3.600-9.000	35%	9.000-25.200	45%	iznad 25.200
2010.	stope i razredi (srpanj)	1.800	12%	do 3.600	25%	3.600-10.800	40%	iznad 10.800		
2012.	OO i razredi (ožujak)	2.200	12%	do 2.200	25%	2.200-8.800	40%	iznad 8.800		
2015.	OO i razredi	2.600	12%	do 2.200	25%	2.200-12.200	40%	iznad 12.200		

Izvor: Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): op.cit., str. 17.

Napomena: porezni razredi i neoporezivi dio dohotka (osobni odbitak-OO) prikazan je za samca, odnosno uz pretpostavku da ne postoje uzdržavani članovi obitelji kao i činjenica da se porezni obveznik ne nalazi na PPDS.

2. Prilog: Struktura raznih elemenata prireza i poreza na dohodak prema poreznim razredima u 2014. godini

Izvor: Šimović, H., Deskar-Škrbić, M., (2015.): op.cit. str. 11

SAŽETAK

U suvremenim zemljama ljudi su izjednačeni u svojim političkim, ljudskim i ostalim pravima, ali u području ekonomije vrlo su velike razlike između pojedinih društvenih skupina. Pod pojmom ekonomskih razlika podrazumijeva se nejednaka disperzija (moći) dohotka, razlike između dohodaka dijelom su rezultat neravnomojere tržišne raspodjele dohotka. Porezna politika prema teorijskim postavkama jedan je od ključnih instrumenata koji mogu djelovati na redistribuciju dohotka. Fiskalnoj, odnosno poreznoj politici na raspolaganju stoje različiti elementi, pitanje je koji od njih su ključni za redistribuciju dohotka i ostvarivanje veće pravednosti. Kao najznačajniji element redistribucije dohotka u okviru porezne politike ističe se progresivni porez na dohodak. Kao i svaka druga politika, porezna politika ima svoja ograničenja koja se manifestiraju u „trade offu“ između preraspodjele („pravednosti“) s jedne strane i cijene koju za tu istu preraspodjelu treba platiti (efikasnosti) s druge strane. Porezna politika pozitivno djeluje na redistribuciju dohotka u RH, time što ne prihvaća tržišnu raspodjelu dohotka u kojoj bi niži dohodovni razredi imali znatno manji udio od viših dohodovnih razreda.

Ključne riječi: porezna politika, fiskalna politika, redistribucija dohotka, progresivni porez na dohodak

SUMMARY

In modern countries, people are equal in their political, human and other rights, however in the field of economics there are huge differences between individual social groups. The term economic difference means unequal dispersion of (power) income, the difference between incomes are partly result of market failure. Tax policy towards theoretical concepts is one of the key instruments that may affect the redistribution of income. Fiscal or tax policy can apply for different elements, the question is which of these are essential for the redistribution of income and the achievement of greater justice. As the most important element of income redistribution within the tax policy the progressive income tax points out. Like any other policy, tax policy has its limitations, which are manifested in the "trade-off" between the redistribution of income ("fairness") on the one hand and the price paid for same reallocation (efficiency) on the other hand. Tax policy has a positive effect on the redistribution of income in the Republic of Croatia, it doesn't accept the market distribution of income in which the lower income classes had significantly lower share in income unlike to the higher income classes.

Key words: tax policy, fiscal policy, income redistribution, progressive income tax